

**BRYGGEN, BERGEN. BREDSGÅRDEN
1-2A OG 2A. UNDERSØKELSER I UTVALGTE
ROM**

Bf 248 Bergen

Brit Heggenhougen og Tone M. Olstad

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Bryggen, Bergen. Bredsgården 1-2A OG 2A. Undersøkelser i utvalgte rom Bf 248 Bergen	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 24/2016	Publiseringsdato [Publiseringsdato]
	Prosjektnummer 1020760	Oppdragstidspunkt Februar 2016
	Forsidebilde 1700-talls limfargedekor, rom 3.01, bygning 1-2A. Foto: NIKU	
Forfatter(e) Brit Heggenhougen og Tone M. Olstad	Sider 50	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Konservering	

Prosjektleder Tone Olstad
Prosjektmedarbeider(e) Brit Heggenhougen
Kvalitetssikrer Merete Winness

Oppdragsgiver(e) Stiftelsen Bryggen
--

<p>Sammendrag</p> <p>R På oppdrag fra Stiftelsen Bryggen har NIKU vurdert og til dels undersøkt tømmerfasadene og overflater i utvalgte rom i Bredsgården 1-2A og 2A. Det pågår en omfattende rehabilitering av bygningens eksteriør og interiør. Den ytre kledningen på frontfasadene er demontert og vinduene er tatt ut, dette for å få tilgang til laftet for å kunne vurdere tilstanden og planlegge den videre istandsettingen. Innvendig er sekundære materialer og eldre bygningsdeler fra tiden etter cirka 1940-50 demontert for å undersøke originalstrukturens tilstand. NIKU har foretatt vurdering av overflatebehandlingen av tømmerfasadene, undersøkelse og dokumentasjon av utvalgte roms overflater og dekor samt råd om tiltak.</p>

Emneord Fargeundersøkelser, trebygninger, interiør, tapeter, limfarge
--

Avdelingsleder

Merete Winness

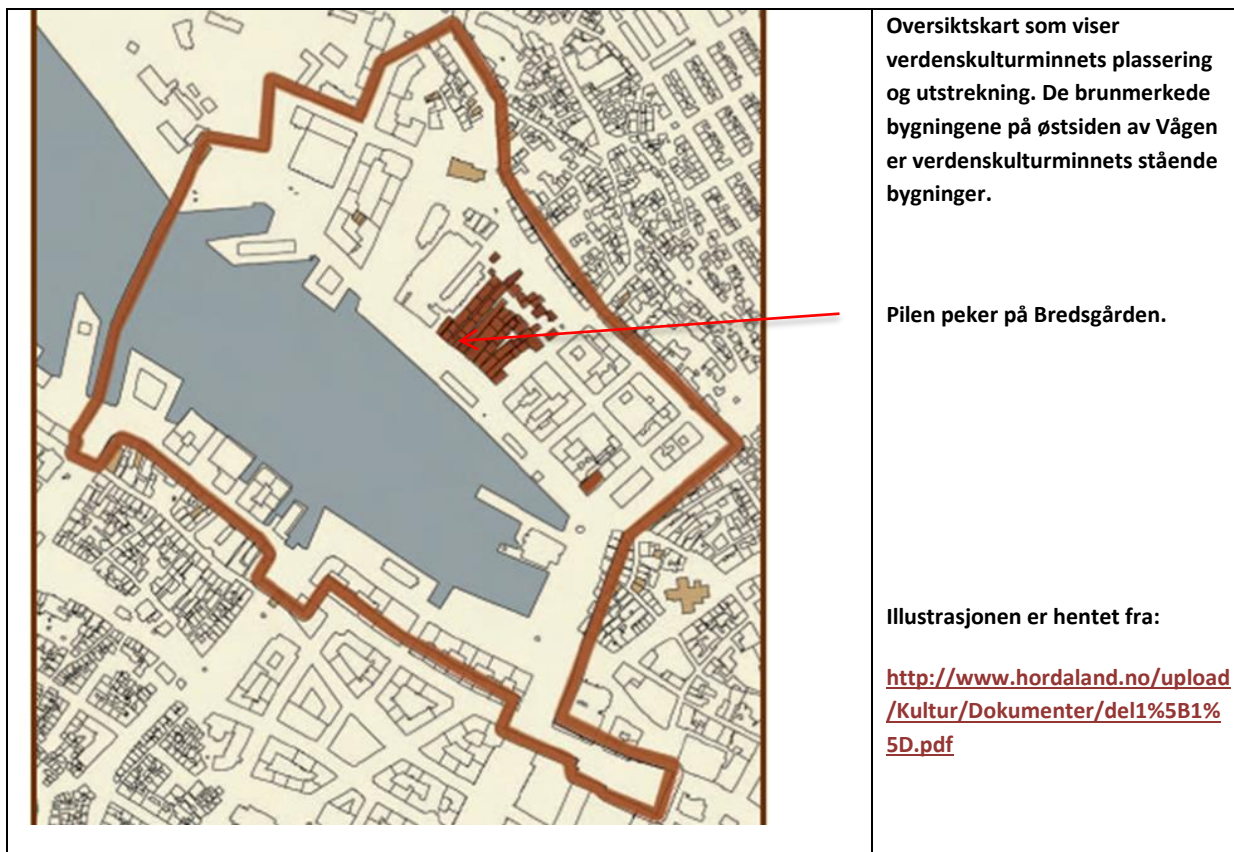
Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	7
1.1	Prosjektets bakgrunn og formål	7
1.2	Oppbygning av rapporten	8
1.3	Oversikt over undersøkte rom: Plantegninger og nummerering av rommene	9
2	Metode for undersøkelsene.....	11
3	Resultatet av undersøkelsen	12
3.1	Presentasjon av undersøkelsesresultatene.....	12
3.2	Periodedateringer i NIKUs rapport.....	12
3.3	Bredsgården 1-2A. Rom 2.01	13
3.4	Resultatet av undersøkelsene i rom 2.01.....	16
3.5	Forslag til tiltak	20
3.6	Bredsgården 1-2A. Rom 2.02.....	20
3.6.1	Resultat av undersøkelser i 2.02	24
3.6.2	Oppsummering rom 2.02	27
3.6.3	Forslag til tiltak:	28
3.7	Bredsgården 1-2A. Rom 3.01.....	29
3.7.1	Beskrivelse av rom 3.01.....	30
3.7.2	Undersøkelsesresultater i rom 3.01	31
3.7.3	Forslag til tiltak for rom 3.01	36
3.8	Bredsgården 1-2a. Rom 3.02	37
3.8.1	Rom 3.02. Beskrivelse.....	38
3.8.2	Resultat av undersøkelser i 3.02	39
3.8.3	Opprinnelige farger i rommet, basert på undersøkelser i rommet og erfaring med farger fra perioden:	39
3.8.4	Forslag til tiltak:	39
3.9	Bredsgården 1-2A. Rom 3.03.....	40
3.9.1	Rom 3.03. Beskrivelse.....	40
3.9.2	Informasjon om rommets utforming	42
3.9.3	Oppsummering rom 3.03	43
4	Bredsgården 2a	43
4.1	Bredsgården 2a. Rom 3.01	43
4.1.1	Rom 3.01. Beskrivelse.....	44
4.1.2	Resultat av undersøkelser i 3.01	46
4.1.3	Informasjon om rommets utforming og fargeperioder	47
4.1.4	Oppsummering rom 3.01	48
4.1.5	Forslag til tiltak	48
5	Merknad	49

1 Innledning

Bryggen i Bergen ble skrevet inn på UNESCOs liste over verdensarv i 1979.¹ På nettstedet for Norges verdensarv² beskrives Bryggen blant annet med: «De karakteristiske rekkene med hus med gavlen mot sjøen er eksempel på en type arkitektur som har eksistert i nærmere 900 år. Bygningene på Bryggen ble konstruert med parallelle husrekker vinkelrett innover fra kaifront, på en eller to sider av en felles gårdspassasje. Strukturen har bestått siden middelalderen. I husene var det både boliger, kontorer og lagerrom for en internasjonal handel med tørrfisk».³

Bryggene ble gjenreist etter den store bybrannen i Bergen i 1702.

1.1 Prosjektets bakgrunn og formål

På oppdrag fra Stiftelsen Bryggen har NIKU vurdert og til dels undersøkt tømmerfasadene og overflater i utvalgte rom i Bredsgården 1-2A og 2A. Det pågår en omfattende rehabilitering av bygningens eksteriør og interiør. Den ytre kledningen på frontfasadene er demontert og vinduene er tatt ut, dette for å få tilgang til laftet for å kunne vurdere tilstanden og planlegge den videre istandsettingen. Innvendig er sekundære materialer og eldre bygningsdeler fra tiden etter cirka 1940-50 demontert for å undersøke originalstrukturens tilstand.

Slik NIKU forsto oppdraget, ønsket Stiftelsen Bryggen en vurdering av overflatebehandlingen av tømmerfasadene, undersøkelse og dokumentasjon av utvalgte roms overflater og dekor samt råd om tiltak. Rommene som er undersøkt er rom 2.01, 2.02, 2.01, 3.01 og 3.02 i bygning 1-2A, og rom 3.01 i bygning 2A.

¹ <http://whc.unesco.org/en/list/59>

² <http://www.norgesverdensarv.no/>

³ For mer informasjon, se også: <http://www.hordaland.no/upload/Kultur/Dokumenter/del1%5B1%5D.pdf>

Vinduer, dører, listverk og sekundære elementer var allerede tatt ut før oppdraget begynte, noe som medførte vanskeligheter med å få full sammenheng mellom overflatelagene på bygningsselementer i rommene. NIKU har derfor ikke hatt mulighet til å gjennomføre en fullstendig fargeundersøkelse, men undersøkelsen har basert seg på å finne flest mulig spor til dokumentasjon av rommenes dekorasjons- og bygningshistorikk. Undersøkelsen på stedet er gjennomført av to konservatorer i løpet av tre dager.

Eksteriør

Resultatet av undersøkelsen av de utvendige lafteveggene beskrives i en egen rapport..

1.2 Oppbygning av rapporten

Rapporten gir først generell informasjon om undersøkelsesmetoden. Så beskrives de enkelte rommene og deretter resultatet av undersøkelsen. Anbefalinger for videre tiltak i rommene er gitt på grunnlag av resultatene av NIKU undersøkelser.

Det er ikke satt opp en detaljert liste over tiltak for hvert enkelt element i rommet som følge av anbefalt restaureringsperiode. Dette må gjøres når beslutning om ny bruk er tatt og hvilke perioder man ønsker å tilbakeføre de enkelte rommene til. NIKU har i sine anbefalinger ikke tatt hensyn til at alle rommene skal stå med interiør fra en og samme tidsperiode.

Istandsetting krever en mengde kompromisser og er ofte et resultat av den best mulige løsningen, ikke den ideelle. NIKUs anbefalinger er ment som innspill til den videre diskusjonen om hvorledes interiørene skal behandles. NIKU mener det viktigste er å velge restaureringsmetoder som prioriterer det å ta vare på dokumentasjonen av bygningshistorien in situ. En istandsetting av bygningene må ikke ødelegge bygningen som kildemateriale for kunnskap om bygningene for fremtiden.

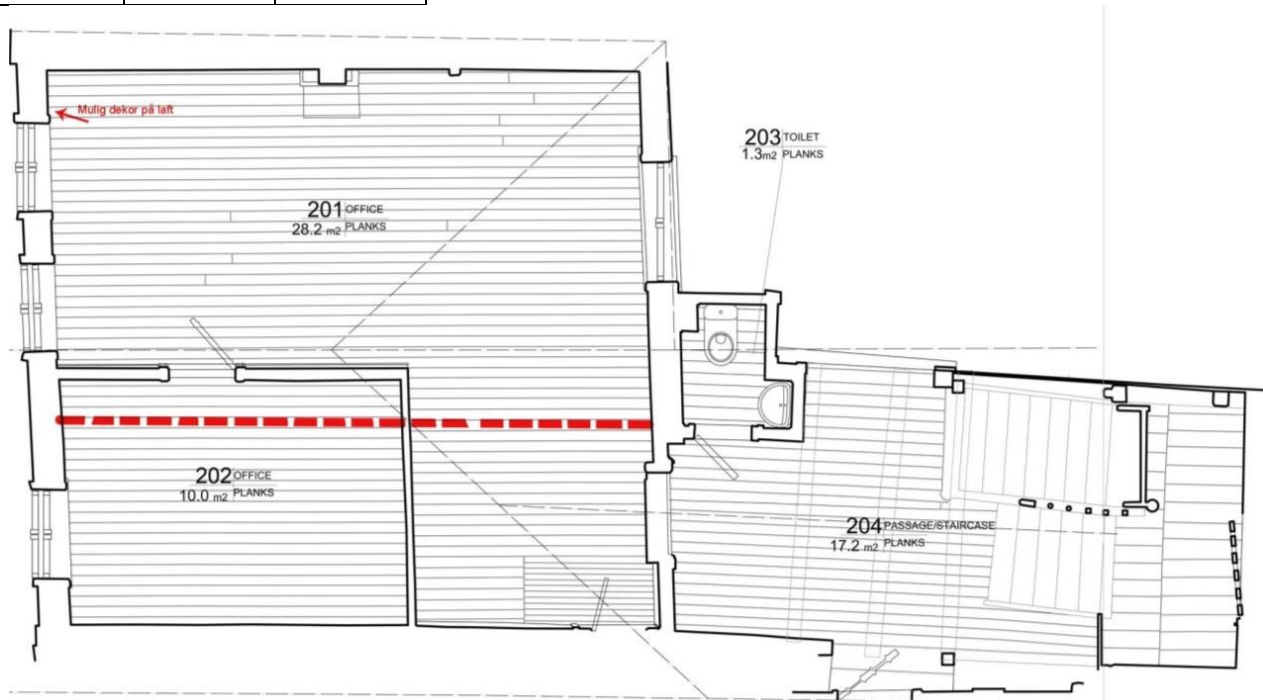

Bryggene ble bygget etter den store bybrannen i 1703. Bredsgården 1-2A og 2A er markert på bildet.
Postkort utgitt av Stiftelsen Bergen, 2001

1.3 Oversikt over undersøkte rom: Plantegninger og nummerering av rommene

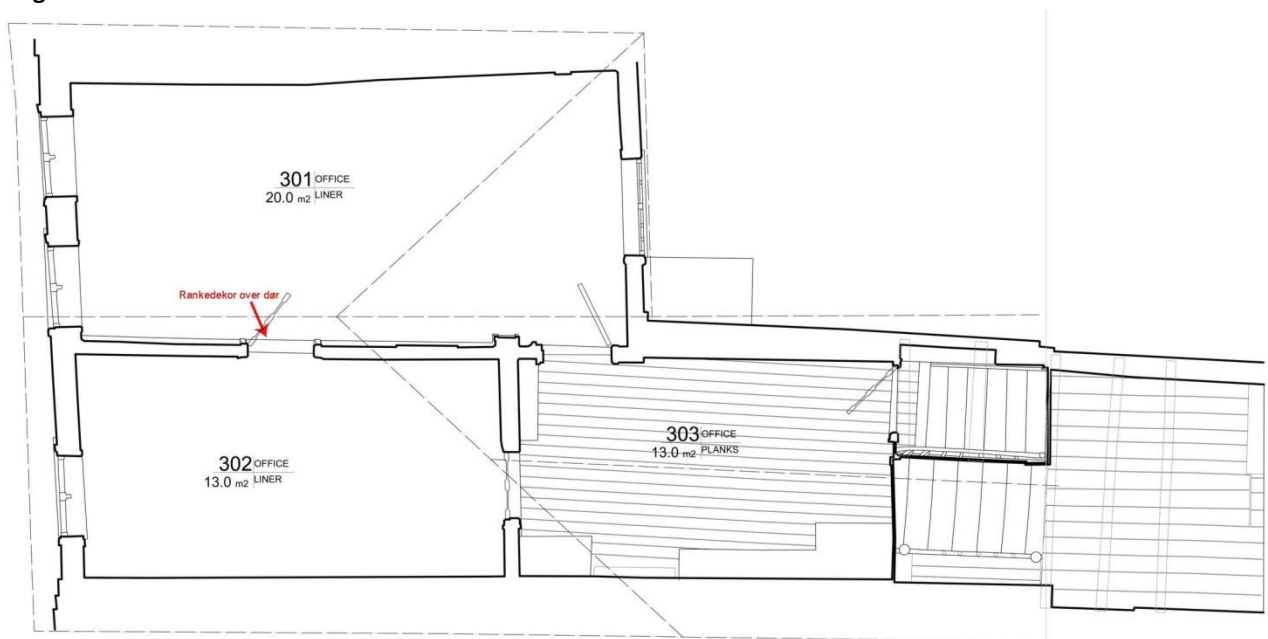
NIKU har benyttet Stiftelsen Bryggens nummerering av rommene. De undersøkte rommene er:

Bygning	2 etg	3 etg
1-2A	2.01	3.01
	2.02	3.02
	2.03	
2A		3.01

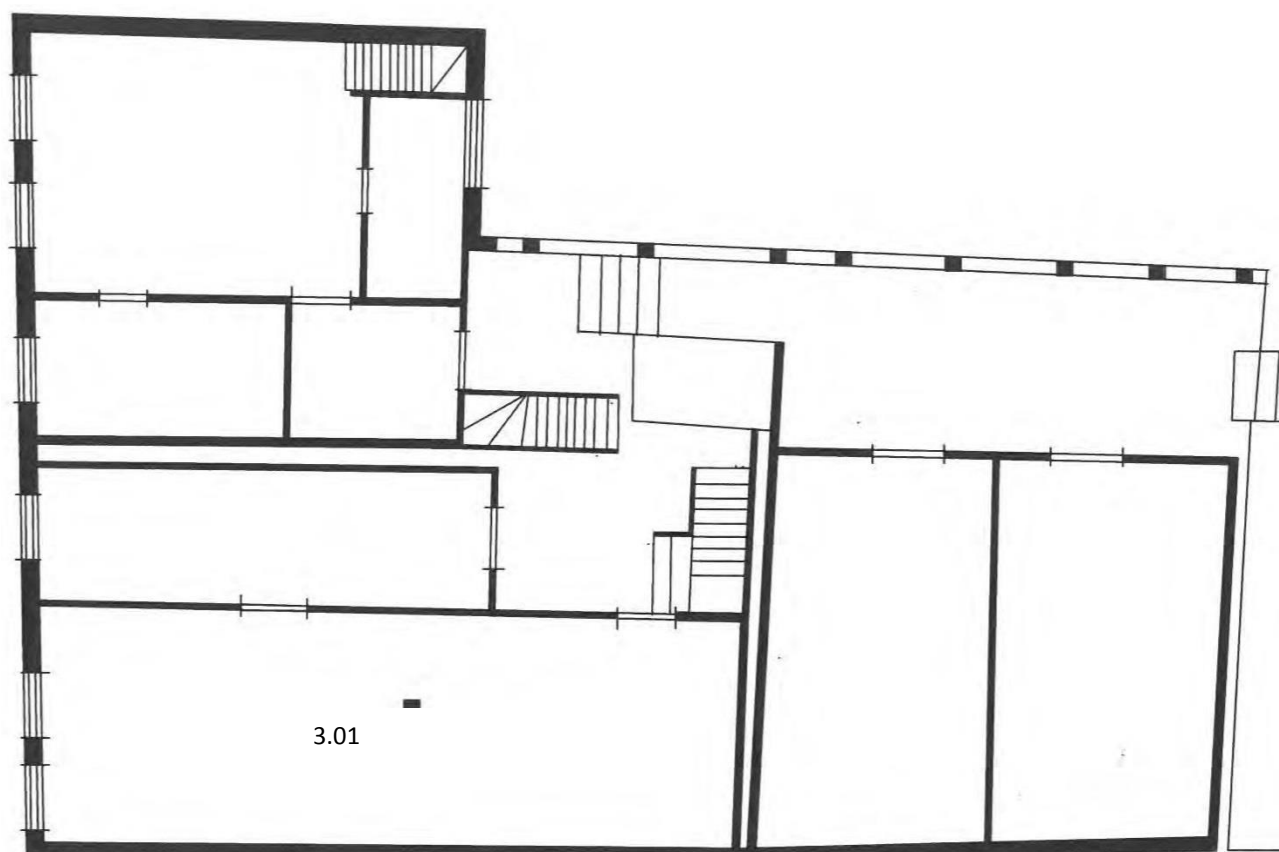

Bredsgården 1-2A, plan 2. etg. Opprinnelig tømmervegg mellom rom 2.01 og 2.02 er markert på tegningen. Stiftelsen Bryggen 2015

3 etg.

Bredsgården 1-2A, plan 3. etg. Stiftelsen Bryggen 2015

Bredsgården 2A, plan 2. etg. Stiftelsen Bryggen 2015

2 Metode for undersøkelsene

Fargeundersøkelsen ble, der det var mulig, gjort ved lagvise avdekkinger, registrering av materialer og malingslag og vurdering av overflater i feltmikroskop på stedet. Undersøkelsen ble i hovedsak utført med lys fra arbeidslamper, men for enkelte rom også i noe dagslys og ved bruk av halogen lommelykter.

Resultatet av undersøkelsene er basert på funn på stedet. Ved eventuelle videre undersøkelser eller gjennom istandsettings- og restaureringsprosessen, kan det komme fram nye detaljopplysninger om bygnings- og fargehistorien. Dette kan supplere de funnene som er gjort gjennom denne undersøkelsen.

Fargeregistrering

Undersøkelsene er mer en observasjon enn en alminnelig fargeundersøkelse. Fargeregistrering ble gjort ved bruk av Natural Color System (NCS) som er et system for fargebeskrivelse. Fargekodene skal i de fleste tilfellene oppfattes som veiledende, både fordi malinger forandrer farge over tid, og fordi det sjelden er mulig å finne én NCS kode som fullstendig samsvarer med den avdekkete fargen. Dersom det er oppgitt to koder med skråstrek mellom, anses fargen å ligge mellom de to kodene. Det må også tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingene ble påført. Oljen i oljebaserte malinger gulner når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Oljen vil blekes når fargen står fremme i lyset. Ikke alle farger ble fargeregistrert med NCS.

Materialprøver

Det ble tatt ut noen materialprøver for undersøkelse i mikroskop. Materialprøvene oppbevares hos NIKU. Det er ikke gjort bindemiddel- eller pigmentanalyser.

Fotografier

Digitale fotografier ble tatt i løpet av undersøkelsen og er lagret hos NIKU. NIKUs bilder fra undersøkelsen er ingen dokumentasjon, men nødvendige bilder til hjelp for NIKUs arbeid i prosessen.

NIKU regner med at Stiftelsen Bryggen gjør en fullstendigfotodokumentasjon av interiørene og fasadene.

3 Resultatet av undersøkelsen

3.1 Presentasjon av undersøkelsesresultatene

Resultatet av undersøkelsen beskrives for hvert enkelt rom, og resultatene og forslag til restaurering presenteres sammen med beskrivelsen.

I beskrivelsene av malingstypene er det skilt mellom limfarger, som er laget med et animalsk eller vegetabilsk lim som bindemiddel, og oljemaling som har tørrende oljer som bindemiddel.

Malingene som omtales i rapporten er oljebasert dersom bindemiddelet ikke nevnes spesielt. Det vil si linoljebasert malinger dersom de er eldre enn ca. 1950.

Limfarge

Limfarge ble funnet på lafteveggene i rom 3.01 og 2.01 i bygning 1-2A, og rom 3.01 i bygning 2A, og som tilhører bygningens første periode. Limfarge er også funnet anvendt i himlingene.

Tapeter

Det ble funnet eldre tapeter i rom 2.01 og i 3.01 i bygning 1-2A.

I rom 2.01 ble det funnet tapetmakulatur fra tre ulike papirtapeter som var benyttet sekundært til strimling over sprekker i laftet. Tapetene er av klutepapir⁴, og motivet er trykket på med trykkstokker og er av høy kvalitet. De kan dateres til perioden mellom sent 1700-tall midten av 1800-tallet. Tapetene er typiske stuetapeter, og kan være fra en privatbolig.

I rom 3.01 henger en «Bergenstapet» som på stilistisk grunnlag kan dateres til rundt 1790-tallet. Motivet er små blomster og blader i fargene hvit, grønn og svart trykket på en blå bunn som er strøket på papiret. Papiret er klutepapir, og motivet er trykket på med trykkstokker skåret i tre. Hver farge hadde sin egen trykkstokk. Tapetet består av enkeltark med mål 65cm x 50cm som er limt sammen til hele baner før motivet ble trykket på

En tapet fra rundt århundreskiftet ble funnet på vegger og tak i østre del av rom 3.01. Tapetet har et fint rankemønster i blått med det ublekete cellulosepapiret som bunnfarge.

Tilstand

Alle overflater i interiørene er svært skitne og bærer preg av at de har vært tildekket av senere tilføyelser. Overflatelagene er generelt skadet av fukt og av senere påførte lag.

3.2 Periodedateringer i NIKUs rapport

Innenfor rammen av dette prosjektet har NIKU ikke kunnet gjort arkivøk, og har ikke prioritert å sette opp en grundig oversikt over sammenhengen mellom eierskifter, beskrivelser i branntakster og annen arkivalia med de endringer som har skjedd i de forskjellige rommene.

NIKU har ordnet funnene fra undersøkelsen i hovedperioder. Hver periode i farge- og dekorasjonshistorikken for hvert rom representerer en oppussing og/eller en endring av interiørene og er basert på konkrete funn. Periodeinndelingene og antall perioder varierer fra rom til rom, og er i mindre grad daterte.

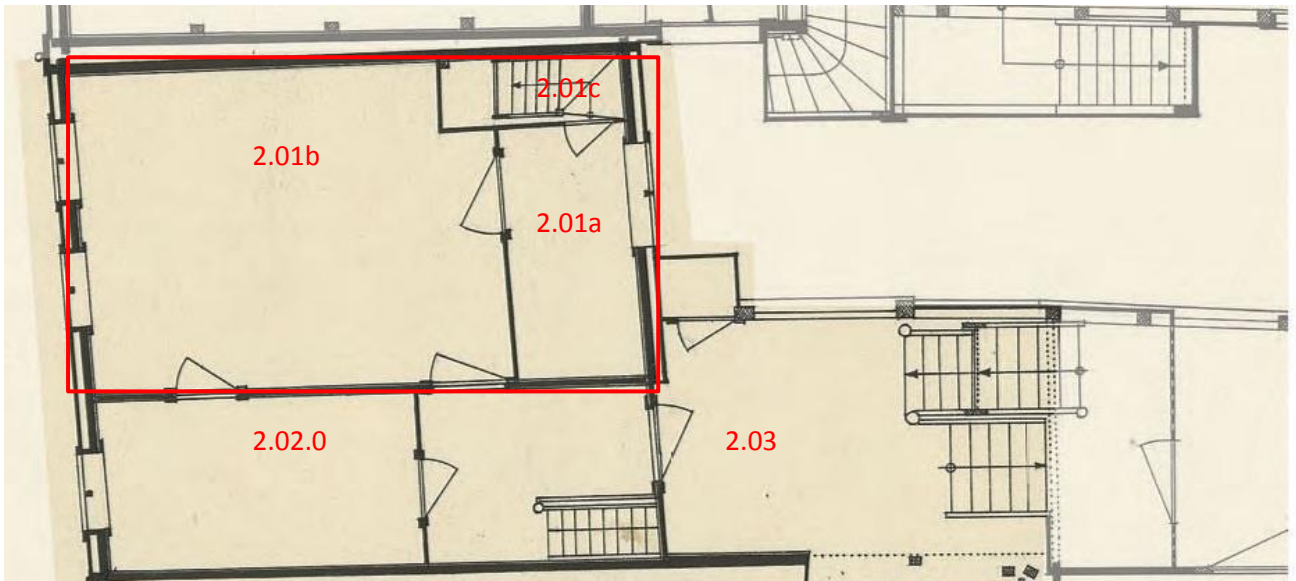
Funn av materialer, malemedium, teknikk, tapeter og makulatur kan være et dateringskriterium.

Dekortyper kan også til en viss grad brukes til datering.

1703-1720 er den antatte byggeperioden etter brannen på Bryggen i 1702.

⁴ Klutepapir ble laget av tekstiler og ble benyttet i tapetproduksjon fram til cellulose tok over rundt 1850-tallet

3.3 Bredegården 1-2A. Rom 2.01

Bredsgården 1-2A og 2A, 2. etg. Opprinnelig romstørrelse er markert med rødt. Rommet ble senere avdelt som vist på tegningen (merket 2.01a, b og c). Grunnplan etter oppmåling av Reidar Schei 1945. Stiftelsen Bryggen 2015.

Himling og vegger har vært kledd inn med sekundære porøse plater som ble fjernet i 2015.

Rom 2.01 Beskrivelse

Rommet ligger mot nordøst i 2. etasje, med dørforbindelse til rom 2.02, 2.03 og 2.04. Den opprinnelige deleveggen i tømmer mellom rommene er tegnet inn på oppmålingstegningen fra 1945 (se tegning s 13), og veggen må være revet etter den tid. I nyere tid er rom 2.02 utvidet ved å flytte nordveggen ut rom 2.01.

Element	Beskrivelse
Himling	<p>Beskrivelse: Himling med synlige uprofilerte bjelker liggende nord-syd. Himlingen er trukket med malt papir. Østre del av himlingen har nyere bord, vestre del har originale bord med ujevn bredde. Malt med nå gulnet hvit oljemaling.</p> <p>Tilstand: Papiret er delvis revet av i østre del, og henger delvis løst.</p>
Taklist/ krabbelist/ Stussbrett	<p>Beskrivelse: En liten rest av original profilert krabbelist og stussbrett er bevart langs himling og bjelker på østvegg på østveggen, nord for original vegg som delte av rom 2.01 og 2.04.</p> <p>Bildet viser eneste rest av taklist og stussbrett på plass</p>
Vegger	<p>Beskrivelse: <u>Østvegg:</u> Tømmervegg, malt hvit med limfarge. Innfelte bord syd for vindusåpning, uten limfargelag. Rester av grå- og grønnmalt papirtrekk. <u>Vestvegg:</u> Tømmervegg med stående bord mellom to vinduer. Rest av et sekundært lerret er stiftet til veggens nederste stakk. Fargespor på resten av panelet etter et lerrestrekk som har ligget over og hvor maling har trukket gjennom lerretet. <u>Nordvegg:</u> Veggen er en blanding av tømmer og sekundært stående rupanel. I nordvestre hjørne er rupanelet fjernet ned til underliggende tømmervegg. Det er rester av et finvevet linlerret brukt som strimling over meddragene. Tømmeret har rester av rød og lys grønn limfarge. På rupanelet er det bevart en smal remse med gråmalt lerret, resten av lerretet er tidligere skåret ned. Spor etter trapp på østre del av nordveggen. <u>Sydvegg:</u> Nyere vegg med stående rupanel mot rom 2.04.</p> <p>Tilstand: Mye av de sekundære lerrets- og papirtrekkene er skåret eller revet av. Overflatelagens tilstand er preget treverkets meget dårlige tilstand.</p>
Vinduer Vindusgerikt/ vinduskarm	<p>Beskrivelse: To vindusåpninger på vestveggen er dekket med plater, en vindusåpning på østveggen står udekket. Vinduer og gerikter var fjernet før undersøkelsen.</p>
Dører/- gerikt/ dørkarm	<p>Beskrivelse: To sekundære fyllingsdører var platet over fyllingene. Dør 2.01/2.03 er tatt ut. Alle dørgeriktene</p>

	<p>var fjernet før undersøkelsen.</p> <p>Tilstand: Forholdsvis god stand. Hvitmalt.</p>
<p>Gulv / Fotlist /terskel</p>	<p>Beskrivelse: Brede og ujevne gulvbord liggende øst-vest. Gulvet i rommets østre del ser ut til å være senket. Korte bord er felt ned og ligger i plan med øvre kant av en takbjelke i etasjen under og et spor i gulvet etter en delevegg. Det er lagt lister i sporet slik at det ligger i nivå med gulvbordene. Gulvet i vestre del er sekundært, og er lagt samtidig med at det ble satt på rupanel over tømmeret på nordveggen.</p>

3.4 Resultatet av undersøkelsene i rom 2.01

Tidligere romløsninger

Opprinnelig var rom 2.01 og rom 2.02 skilt med en tømmervegg mellom øst- og vestvegg. Veggene er tegnet inn i en oppmålingstegning av Reidar Schei i 1945, og må ha blitt revet og rommene endret etter den tid. Senere ble rom 2.01 avdelt med et mindre forrom mot øst (2.1a) og et hovedrom mot vest (2.1b). Det var en forbindelse mellom 2. og 3. etasje med en trapp på østre del av nordveggen i rom 2.01a. Det er tydelige spor etter en trappevange på veggen. På østveggen nede ved gulvet er det spor etter trappetrinn, med 27 cm høyde fra gulvet og opp, og det er 78 cm inn til veggen som utgjør mål på inntrinn og dybden på reposit. På nordveggen er det spor etter et repos med 46 cm høyde fra gulvet, og 79 cm bredde målt fra hjørnet. Bjelkene i taket er forhugget der trappen går opp. Det ligger hvit limfarge på veggen under sporet etter vangen som er fjernet. Limfargen og uthuggingen i bjelkene kan muligens indikere at trappen ikke ble satt inn umiddelbart, men først noe senere. Trappen kan ha vært skjult i et plassbygget skap. Det ble ikke funnet spor på tømmerveggene etter en vegg, men antakelsen baserer seg på at bjelkene over trappen og veggene langs trappen var malt i andre farger enn ellers i rommet.

På 1800-tallet ble veggene trukket med papir og malt, og det ble funnet spor på papirtrekket etter en lettvegg 80 cm fra nordøstre hjørnet ut på østveggen. Et trapperom er tegnet inn på plantegningen fra 1945. Veggene er i dag fjernet og trappeåpningen i himlingen er dekket med nyere gulvbord.

Benevnelsen perioder i følgende skjema er kun brukt til å indikere når det er gjort større endringer i rommet. Disse periodene er vanskelig å datere. Tabellen må leses sammen med grunnplan av rommet over.

Periode	Vegger	Himling	Annet
1 Etter brannen i 1702⁵	Lafteveggene malt rødorange, NCS 2070-Y50R, med en 46 cm høy lys grønn brystning NCS 3020-G50Y/3030-G50Y. Malt med limfarge.	Hvitmalt, limfarge. Liten rest av krabbelist og stussbrett er bevart på østveggen, nord for original tømmervegg til (rom 2.02). Himling og bjelker over trappen i nordøstre hjørne er malt blågrå limfarge NCS 3010-B/3020-B som veggene langs trappen.	Ikke registrert spor etter en fotlist på tømmerveggen i nordvestre hjørne. Limfargen på veggen går ned bak gulvet, og indikerer at gulvet senere ble hevet eller påsatt nytt gulv.

← Rødorange vegg

← Lys grønn brystning

Medfarene er strimlet med finvevet lerret. Ingen spor etter dekor på veggen. Trappeforbindelse til 3. etg. (Skjult trapp i skap?) Spor etter en 22 cm bred trappevange på østre del av nordveggen. Øvre del av vegg langs vangen ble malt blågrå som himling, nedre del av veggen malt rød 72 cm opp på østveggen i trappebredden som er ca 80 cm. Rødfargen avsluttet ca 23 cm fra dagens vindusåpning. Rødt malt høyere på nordveggen (uklart skille). Malt med limfarge.

Trappevange

Repos

2

Det settes opp en vegg mellom syd- og nordvegg og deler av rom 2.01, med et lite forrom møt øst (2.01a) og hovedrom mot vest (2.01b). Det må ha stått dør en i denne lettveggen - eller det må ha vært en

	åpning i veggen.		
	<i>Hovedrom mot vest</i>		
	Lafteveggene malt ensfarget lys blågrønn, NCS 1510-G.	Hvit	Ukjent
	<i>Forrom mot øst</i>		
	Hvit limfarge på veggene langs trappen og på hele østveggen. Veggen er ikke strimlet.	Hvit	Ukjent
3 Midten av 1800-tallet ⁶	<i>Hovedrom mot vest</i>		
	Nordveggen påsatt rupanel, nord- og vestvegg trukket med lerret og malt lys beige, NCS 1515-Y20R/1515-Y20R.	Himlingsbord og bjelker kles med lerret, samme type lerret som er funnet benyttet på vestveggen. Lerret og stussbrett malt hvit.	Nytt gulv. Brede gulvbord liggende øst-vest. Ikke undersøkt. Ny gulvlist (10 cm). Malt lys brungul NCS 5030-Y20R.
	<i>Forrom mot øst</i>		
	Meddragene på østveggen strimlet med papir og biter av eldre tapeter. ⁷ Reparasjoner ved innfelling av bord syd for vindusåpningen på østveggen. Veggene ble dekket med klutepapir og malt hvitbeige NCS 1515-Y20R/1515-Y20R som i hovedrommet. Papiret er skåret inntil trappevangen og reposet på nordveggen, og langs trinnet på østveggen. Tømmerveggen under trappen var ikke papirtrukket.	Himlingsbord og bjelker kledd med klutepapir. Himlingen malt hvit.	
4	<i>Hovedrom mot vest</i>		
	Lerretet på nord- og vestvegg: 1. Lys grønn NCS 1510-G20Y. 2. Blågrønn NCS 2010-B30G/2020-B30G.	Himlingsbord og bjelker kledd med nok et lag klutepapir og malt hvit.	1. Brunsvart NCS 8502-Y 2. Brun NCS 5030-Y30R
	<i>Forrom mot øst</i>		
	Klutepapir på nord- og østvegg: 1. Lys grønn NCS 1510-G20Y. 2. Blågrønn NCS 2010-B30G/2020-B30G. Veggen under trappen ble ikke malt.	Himlingsbord og bjelker kledd med nok et lag klutepapir og malt hvit. 5 cm høy taklist ligger på grønnmalt papir. Hvitmalt.	
5	<i>Hovedrom mot vest</i>		
	Lerretet på nord- og vestvegg: 1 Hvitgrønn NCS 0507-G40Y/1005-G40Y 2. Lys grønn NCS1010-G40Y 3. Lys grå: 1502-B50G	Himlingsbord og dekket med cellulosepapir. Malt hvit.	1. Brungrønn NCS 5030-Y 2. Brun NCS 7010-Y30R, mørkere
	<i>Forrom mot øst</i>		
	Spor på østveggen etter en lettvegg som er satt opp foran trappen. Lukket trapp. Den grønne veggfargen fra periode 4 i trapperommet beholdes, men påføres et lag	Himlingsbord og dekket med cellulosepapir. Malt hvit.	

⁶ Datert på grunnlag av tapetrestene som er brukt til strimling over meddragene.

⁷ Tapetene er stueta-papeter, og har antagelig ikke hengt i bygningen.

	lakk. Veggene ellers i rommet ble malt: 1 Hvitgrønn NCS 0507-G40Y/1005-G40Y 2. Lys grønn NCS1010-G40Y 3. Lys grå: 1502-B50G		
6 Etter 1945	Deleveggene tas ned og rom 2.01a og b utgjør nå ett stort rom. Lafteveggen mellom rom 2.01 og 2.02 rives. Rom 2.02 bygges ut ved at det settes opp en panelt vegg ut i rom 2.01. Reisverk settes på og vegger platekles.	Himlingen plates. Materialene var fjernet før undersøkelsen.	Gulvlisten var fjernet før undersøkelsen.

Bildene på s. 19 viser tapetene som var anvendt sekundært til å dekke medfarene på veggene i periode 3.

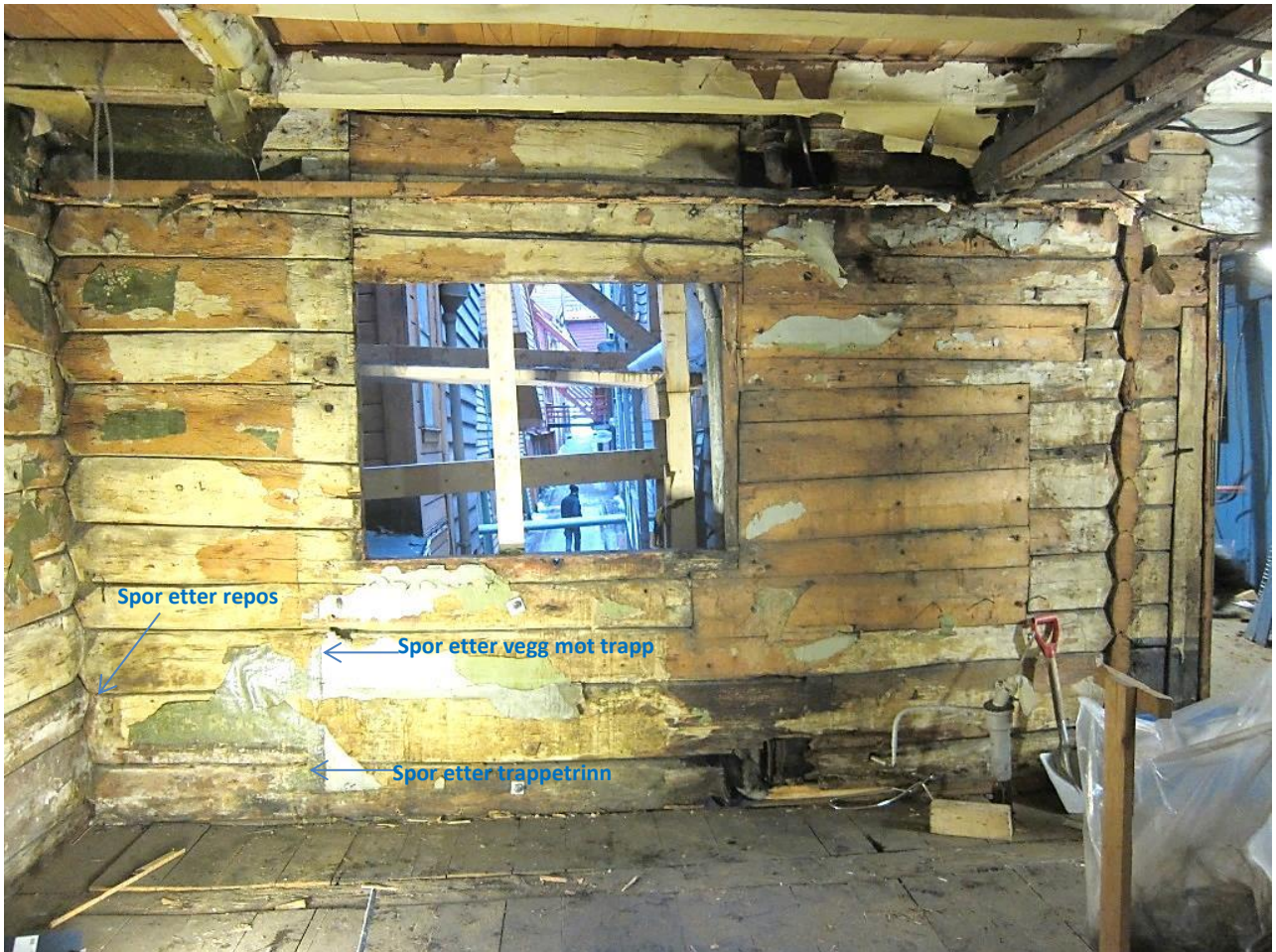
Rokokkotapet ca 1760

Klassisisme ca 1820

Nyrokoko ca 1850

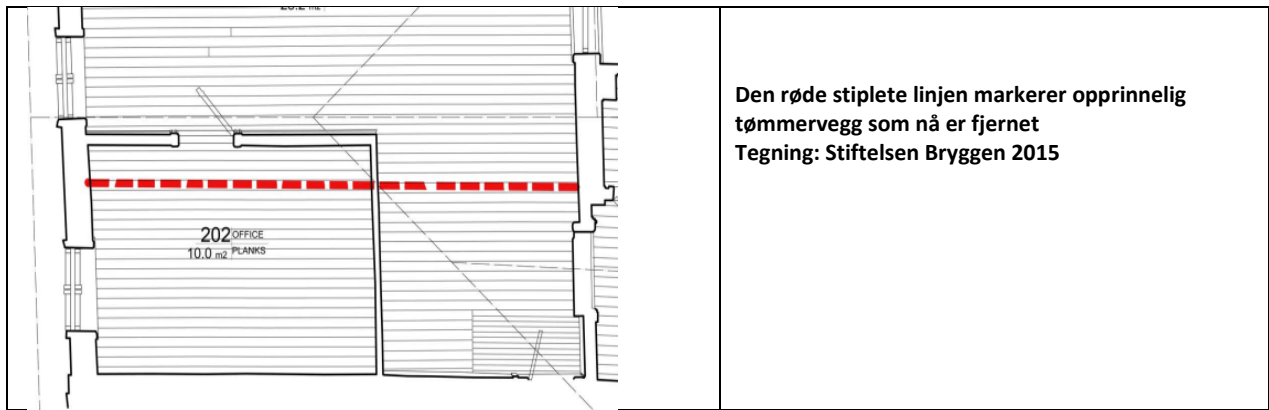
Østvegg. Spor etter lettvegg mot trappen, ett trappetrinn og trapperepos på nordveggen

3.5 Forslag til tiltak

NIKU anbefaler å tilbakeføre rommet til periode 4. Den opprinnelige lafteveggen mellom øst- og vestveggen som delte rom 2.01 og 2.02 vurderes rekonstruert. Rom 2.01 avdeles i to rom, 2.01a og 2.01b, og en trappeforbindelse opp til rom 3.01 vurderes reetablert. Rommenes vegger males med en av fargene funnet på veggen i perioden. Se tabell over.

NIKU anbefaler at veggene dekkes med Tyvek før tildekking med plater eller annet. Tyvek festes øverst og nederst på veggen. Tildekkingsmaterialet bør i størst mulig grad festes langs gulv og fotlist. Om det må lektes ut, må det tas hensyn til dekoren når lekter festes til veggen. Tyvek festes mellom lekter og vegg. Hulrom kan være ugunstig ved et eventuelt branttilløp. Dette må være en del av den samlede vurderingen.

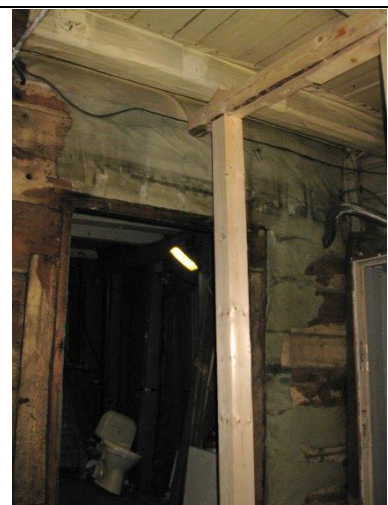
3.6 Bredsgården 1-2A. Rom 2.02

Rommet sett mot nordvest

Rommet sett mot vest

Rommet sett mot nord

Rommet sett mot nordøst

Rommet sett mot øst

Rommet sett mot sydøst

Rommet har vært kledd inn med sekundære porøse plater som var fjernet i 2015. Konstruksjonen midt i rommet er en avstiver som ble satt inn i 2016.

Rom 2.02. Beskrivelse

Rommets størrelse i dag kan dateres til midt på 1900-tallet. Da ble lafteveggen, markert på tegningen over, revet og rommet ble utvidet med reisverk og glattkantpanel mot nord. Se foto over.

Element	Beskrivelse
Himling	<p>Himling med synlige bjelker som løper nord-syd. Bjelkene er sannsynligvis de opprinnelige. Himlingsbordene er av varierende datering. Noen kan være de opprinnelige. Himlingen har delvis vært trukket med papir i søndre del av himlingen. Mye av dette var fjernet før undersøkelsen. I østre del av himlingen, - som har vært en del av rom 2.01 er himlingsbordene kledd med lerret og bjelkene med papir. Synlig maling på bjelker og i himling har forskjellig datering ettersom papirtrekk er delvis fjernet. Bjelker og himling er lyse/gulhvite. I skader er underliggende mønje-/sinoberød farge synlig.</p> <p>Tilstand: Ikke vurdert.</p> <p>Himling, norddel mot øst.</p>
Taklist/løpelist/stussbrett	<p>Ingen</p>
Vegger	 <p>Sydvegg: Laftevegg malt med limfarge deretter kledd med klutepapir/lerret og papp. Flere lag maling på alle veggtrekk.</p> <p>Vestvegg: Laftevegg/Stående plank. Kledd med fler lag malt papir. Ikke helt sammenfallende papir som på sydvegg.</p> <p>Nordvegg: Panelvegg av stående bord.</p> <p>Østvegg: Panelvegg av stående bord.</p> <p>Hoveddelen av veggen mot syd er den eldste delen.</p> <p>Det har ikke vært veggtrekk på øst- og nordvegg.</p> <p>Tilstand: Veggtrekkene er meget dårlige og til dels fjernet/løst. Tilstand på alle lafteoverflater er dårlig</p> <p>Sydvegg, vestdel</p>
Vinduer Vindusgerikt/ vinduskarm	<p>Det er en vindusåpning på vestveggen. Vinduer og gerikter er fjernet. Vindusåpningen er tettet med plate.</p>

Dører/- gerikt/ dørkarm	<p>Gjenspunset døråpning i østvegg. Gjenspunsingen ser ut til å være gjort da rommet ble utvidet mot nord og kledd med porøse plater.</p> <p>Dør i nordvegg mot rom 2.01. Dette er en platekledd dør, Trolig fra siste del av 1800-tallet. Døra er ikke vurdert. Dørgeriktene er fjernet. Dør og karm er hvitmalt.</p>
Gulv / Fotlist /terskel	<p>Sekundært bordgulv liggende øst-vest. Kledd med papp/plater. Gulvbelegg er fjernet. Gulvet er ikke undersøkt. Gulvlist er fjernet.</p> <p>Nordre del av gulv sett mot øst</p>

3.6.1 Resultat av undersøkelser i 2.02

Vegger:

Vestvegg. Dekoren ble funnet innenfor den røde sirkelen ved opprinnelig delevegg mellom rom 2.02 og 2.01.

Følgende farger ble funnet på tømmeret på vestveggen:

0. (T)Tre
1. (G) Hvit limfarge, tynn grunning.
2. Rød og gul limfargedekor – ranker- på hvit bunn. Sannsynligvis engelsk rød brystning (funnet på sydvegg).
3. Lys gul limfarge. Dette er lag 1 på innfellingen i vindusåpningen. Lys grå brystning cirka 40 cm opp på veggen.
4. Klutepapir med maling, tidligere fjernet på tømmeret.

Kun rester av dekor ble funnet. Dekoren bør ha ligget på sydveggen, men ble ikke funnet der på de stedene det var mulig å sjekke uten å ødelegge veggtrekk/papir.

Rester av samme dekor funnet syd for vinduet på vestveggen. Dekoren ble senere dekket av gul limfarge og skitt.

	<p>Følgende farger ble funnet på panelet på østveggen. Alle fargelagene er oljebasert maling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 0. Tre 1. Grå. NCS S 3005-B80G 2. Grønn (Dette kan være flere lag) NCS S 3020 G30Y 3. Blå NCS S 2010 B/3010 B 4. Blågrå NCS S 2502 B 5. Hvit – blålig. Blå Brystning. NCS S 5010 B30G Brystningen er cirka 150cm opp på veggen. 6. Lys gul. NCS S 1010 Y10R. Grønn brystning NCS S 4020 G30Y 7. Lys orange NCS S 2050 Y 20R 8. Lys gul. NCS S 1515 Y30R
<p>Eksempel på meanderbord tilsvarende den som ble funnet. Ikke riktig målestokk</p>	<p>På fargelag 5 på veggen er det en meander bord i overkant av den malte brystningen. Denne ser ut til å være malt med prøysserblå og er synlig gjennom det påfølgende laget. Den var ikke mulig å avdekke borden innenfor rammen av denne undersøkelsen. Borden er cirka 8cm høy. Det er dessverre ikke noe foto av borden.</p>
<p>Sydvegg, vestre del</p>	<p>Følgende lag ble observert på sydveggen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 0. Tre 1. Lys gul limfarge (lag 2 på vestvegg) <p>Til denne veggfargen har det vært en malt lys grå brystning.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Klutepapir. Siste fargelag gult. Fargelagene er ikke undersøkt. 3. Avretting 4. Lerret lagt på tvers midt på veggen. 5. Papir lagt delvis på lerretet <p>Lerretet er sannsynligvis gjenbruk. Det ligner lerretet i rom 2.01 og kan stamme fra det rommet. Det har en lang historie på veggen i rom 2.02, ettersom det ser ut til at alle fargelagene som er funnet på østveggen også ligger på lerretet. Papiret (lag 5) som delvis overlapper lerretet ser ut til å mangle de nederste fargelagene.</p>

Baksiden av gjenbrukslerretet

Grå brystning malt cirka 40cm opp på veggen

Vi har ikke funnet sammenhengen mellom rester av papir på vestveggen og papir/lerret på sydveggen. Kun veggene ble undersøkt.

3.6.2 Oppsummering rom 2.02

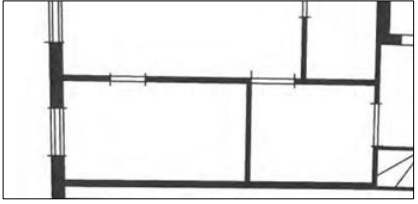

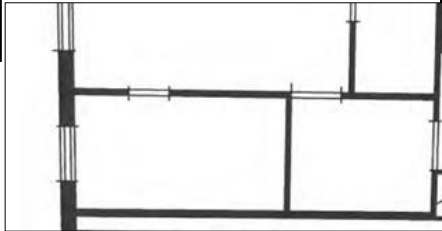
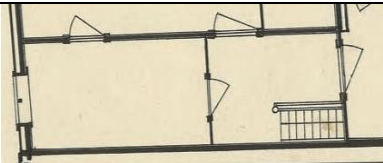
Periode	Vegger	Himling	Dører/ Vindu	Annet
1 Etter brannen i 1702	Limfargedekor: røde og gule ranker på hvit bunn. Malt engelsk rød lav brystning. Hele rommet har hatt denne dekoren. Det er usikkert hvor østveggen opprinnelig har gått.	Himling med synlige bjelker. Dagens bjelker kan være de opprinnelige. Deler av himlingen kan være opprinnelig. Sannsynligvis mønjerøde bjelker og hvite himlingsbord. Ingen informasjon om taklist	Ingen info.	 <p>Tegning Kielland 1900. Rom 2.01 er nederst til venstre på tegningen</p>
2 Vurdert etter farge- og materialbruk kan dette være sent 1700-første halvdel av 1800-tallet	Lys gul limfarge med malt lys grå lav brystning. Det har ikke vært skillevegg mot øst 			<p>Rommet har hatt lavere dør enn nåværende mot øst/mot trapperom</p> <p>Rommet har hatt utstrekning som markert med gult på tegningen.</p>

Foto viser østveggen ut mot trapperommet. Lysgul limfarge med grå limfargebrystning, som dekorlag 2 i rom 2.01, står synlig på veggen.

Periode	Vegger	Himling	Dører/ Vindu	Annet
3	Veggene kan være kledd med papir og malt lys blå grønne, slik det fortsatt står mot øst utenfor den nåværende østveggen i rom 2.01. Det kan være restere av dette samme veggtrekket som ligger nord for vinduet på vestveggen.			Samme utstrekning som periode 2. Lafteveggen mot nord står fortsatt. Dette er usikkert og krever flere undersøkelser for å bekreftes.
4 Fra cirka 1850-1890	Bordvegg mot øst som vist på tegning fra 1900 er satt opp. Dette kan være gjort på midten av 1800-tallet, eller i siste halvdel av 1800-tallet. Oppretting av laftevegg mot syd og påsetting av veggtrekk/papir er vurdert til å være gjort samtidig som bordveggen er satt opp. Alle fargelagene som er funnet på panelet mot øst er malt før lafteveggen mot nord ble tatt ned og rommet utvidet mot nord. Fargelag 5 kan være nyklassisme fra 1915-1920. Fargelag 6 kan være fra perioden 1920-1930.		Er nåværende vindusåpning fra dette stadiet? Innspusing i vinduet har den gule fargen fra periode 2.	 <p>Tegning Kielland 1900. Rom 2.01 er nederst til venstre på tegningen</p> <p>Lafteveggen mot nord står fortsatt.</p>
5	Lafteveggen mot nord er tatt ned etter 1945. Se tegning. All fjernet platekledning er fra perioden etter at lafteveggen ble fjernet.			 <p>Tegning fra 1945. R. Schei.</p>

3.6.3 Forslag til tiltak:

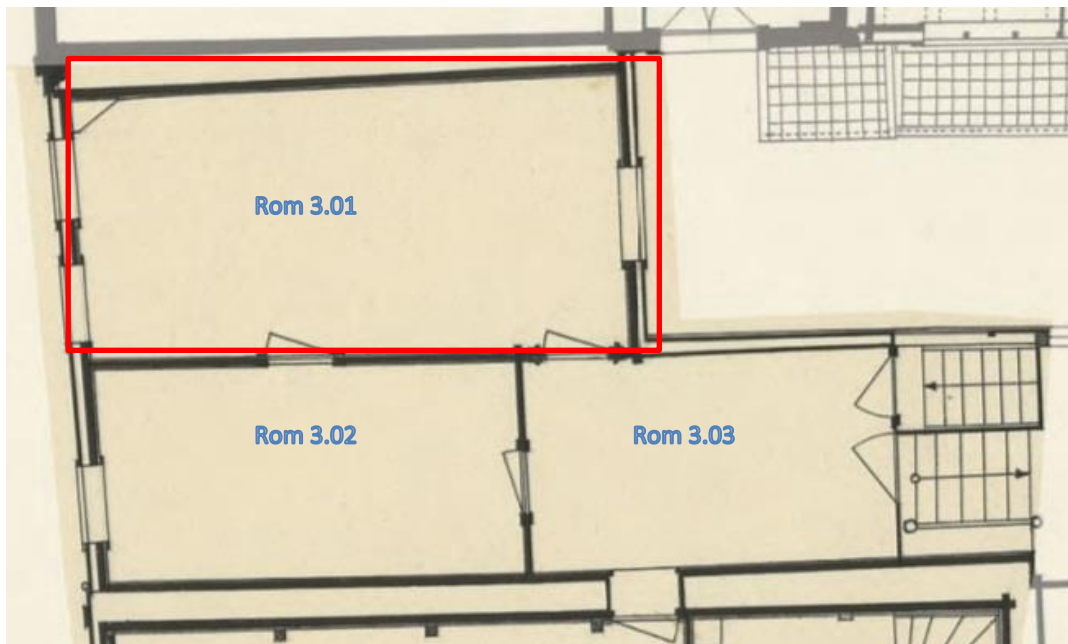
Rommet tilbakeføres til periode 4. (Se tabell over). Rommets innredning beholdes, repareres og kompletteres. Veggtrekk på sydvegg og vestvegg tørr-renses, stiftes og dekkes med Tyvek.⁸ Det trekkes nytt veggtrekk på alle vegger. Rommets vegger males med en av fargene som er funnet på østveggen. Himling, dører og vinduer males hvite.

Kommentar

Det er viktig at de få spor av limfarge som er funnet på vestveggen bevares in situ. Dette kan være den samme limfargedekoren som den som er funnet innspunnet i et av vinduene i bygningen, og som er funnet som en løs bit som oppbevares av Stiftelsen Bryggen.

⁸ Det må diskuteres om dette er det beste mht bygningsteknisk løsning og brann.

3.7 Bredsgården 1-2A. Rom 3.01

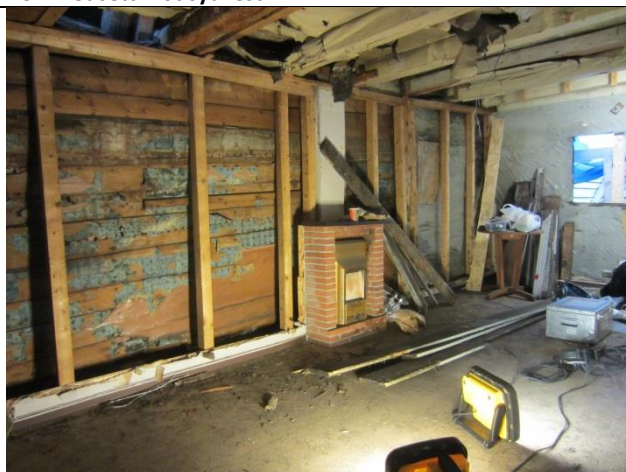
Stiftelsen Bryggen. Etter opptegning av Reidar Schei 1945. Rom 3.01 er markert med rødt

Rommet sett mot sydvest

Rommet sett mot nordvest

Rommet sett mot nordøst

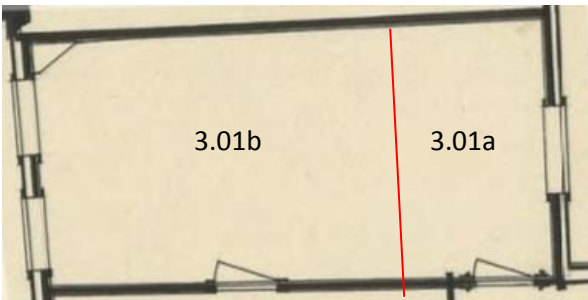

Rommet sett mot sydøst

3.7.1 Beskrivelse av rom 3.01

Element	
Himling og bjelker	<p>Beskrivelse: Himlingen har bord med ujevn bredde liggende øst-vest, trukket med malt papir. Synlige uprofilerte bjelker som ligger nord-syd, trukket med malt papir. Malt med en nå gulnet hvit oljemaling.</p> <p>Tilstand: Papiret som er trukket over er tidligere stedvis fjernet, det sitter stedvis løst og er stedvis opprevet.</p>
Taklist Stussbrett	<p>Beskrivelse: Opprinnelig profilert krabbelist og stussbrett er bevart på sydveggen. Stussbrettet har en enkel profil i nedre kant. Brettet går ned på veggen og er lavere enn bjelkene, og de er skåret til og tilpasset bjelkene. Malt med en nå gulnet hvit oljemaling.</p> <p>Tilstand: Stussbrett med intakt profil. Krabbelisten på undersiden av bjelkene er kun bevart på sydveggens østre parti, resten ble forhugget da ny himling ble festet under bjelkene.</p>
Vegger	<p>Beskrivelse: Veggene er flatteljet tømmer. Alle nyere plater er i dag fjernet i himling og vegger ned til stenderverk, slik at eldre overflatelag fra ulike perioder er frilagt. <u>Vestvegg:</u> Synlig tømmervegg med påmalt brystning, stående bord mellom to vinduer. <u>Østvegg:</u> Synlig tømmervegg med rester av hvit limfargelag. Innfelte bord syd for vindusåpning, uten limfargelag. <u>Nordvegg:</u> Synlig tømmervegg med rester av eldre tapet. Veggens østre del har rester av gråmalt papirtrekk. <u>Sydvegg:</u> Papirtrukket. Dekorert tømmer stedvis synlig.</p> <p>Tilstand: Fukt- og råteskader på vestveggen har ødelagt tapet- og papirlag. Mye av tapetene er dessuten revet av.</p>
Vinduer Vindusgerikt/ vinduskarm	<p>Beskrivelse: Vinduer og gerikter på vest- og østveggen er fjernet. To vindusåpninger på vestveggen er dekket med plater, en vindusåpning på østveggen står udekket.</p>
Dører/- gerikt/ dørkarm	<p>Beskrivelse: To fyllingsdører på sydveggen. Dørgerikt 3.01/3.03 antas å være original, dør 3.01/3.02 og 3.01/3.03 er sekundære sveitserdører, trolig fra siste del av 1800-tallet. Dørene er påsatt plater. Dører og gerikter er hvitmalte.</p> <p>Tilstand: Forholdsvis god stand.</p>
Gulv / Fotlist /terskel	<p>Beskrivelse: Platet.</p> <p>Tilstand: Skitten overflate.</p>

3.7.2 Undersøkelseresultater i rom 3.01

Periode	Vegger	Himling	Dører	Gulv
Etter brannen i 1703	Døren mot svalen er plassert på samme sted som nåværende, men var lavere. Muligens pga endringer i gulvnivå.			
1 Tidlig 1700-tall	Limfargedekor på tømmervegg; søyler på lys blå bunn og rødbrun ensfarget brystning (ca 46 cm fra dagens gulv), NCS 5030-Y50R/6030-Y50R. Marmoreringsdekor i øvre del mellom kapitelene. Søylerne malt på hver side av hjørnene og ved døråpningene mot syd (foto s. 34).	Rødorange bjelker NCS 2070-Y50R. Profilert krabbelist og taklist langs øst- og vestvegg. Himlingsbord, list og stussbrett malt med hvit limfarge. Stussbrettene har enkel profil i nedre kant.	Nåværende barokkgerikter rundt dør mot rom 3.03 er sannsynligvis satt inn på dette tidspunktet og malt rødorange med limfarge NCS 2070-Y50R. Dør ukjent.	7 cm høy profilert gulvlist, samme profil som taklist, malt rødbrun, limfarge. NCS 5030 Y50R/6030-Y50R.
2 Etter 1780-90. Datert på grunnlag av papirtapet i rom 3.01b	<p>Det settes opp en lettvegg mellom syd- og nordvegg og deler av rommet, et lite forrom møt øst og hovedrom mot vest. Det må ha stått dør i denne lettveggen - eller det har vært en åpning i veggen.</p> <p>Rød strek markerer lettveggen mellom forrom mot øst (3.01a) og hovedrom mot vest (3.01b). NIKUs markering, er ikke tegnet etter eksakt mål</p> <p>Rom 3.01a og 3.01b. Oppmålingstegning av Reidar Schei 1945.</p> <p><i>Hovedrom mot vest</i></p>			
	<p>Utjevningbord på nordveggen. Meddragene strimlet med klutepapir og veggene tapetsert. Tapet, datering ca. 1780-90. Motivet er små blomster og blad i hvitt, grønt og svart trykket på blå bunnfarge (bilde s. 35). Arke av klutepapir med mål 65cm x 50 cm er limt sammen til lange baner. Et fast hjørneskap i nordvestre hjørne. Veggene i skapet er kledd med klutepapir, malt lys gråblå NCS 2005-B20G.</p>	<p>Himlingen, krabbelist og stussbrett ble kledd med klutepapir og malt lys blågrå NCS 2010-B50G/2020-B50G.</p> <p>Bjelke med flere lag papirtrekk. Pil markerer periodens papirtrekk</p>	<p>Ukjent.</p>	<p>Ny profilert gulvlist (10 cm), malt lys gråblå NCS 2010-B50G/2020-B50G.</p> <p>Profilert fotlist. Pil markerer periodens fargelag</p>

				
		Farge-trapp på stussbrettet	Lys blågrå på stussbrett og list	
	<i>Forrom mot øst</i>			
	Veggene malt med hvit limfarge.	Dekket med klutepapir og hvitmalt.	Dørgerikt malt lys grønn. Ikke kodet.	Ukjent.
3	<i>Hovedrom mot vest</i>			
Før 1850 pga bruk av klutepapir	Veggene dekket med klutepapir og malt rosa, NCS 1510-Y70R/1515-Y70R	Himlingen dekket med klutepapir. Himling, krabbelist og stussbrett malt hvit.	Dør ukjent.	Malt gråblå NCS 4005-R80B/5005-R80B
				
	<i>Forrom mot øst</i>			
	Strimling over sprekker. Veggene dekket med klutepapir og malt lys beige. NCS 1010-Y20R Senere malt lys gulgrønn. (Ikke kodet).	Himling, krabbelist og stussbrett malt hvit.	Dørgerikten malt mørk grønn. (Ikke kodet.)	Ukjent.
4	<i>Hovedrom mot vest</i>			
	To brede liggende utjevningbord på nordveggen øvre parti. Veggene dekket med cellulosepapir ⁹ , malt lys blå NCS 1020-B10G. Vegg i skapet malt hvit.	Himlingen dekket med cellulosepapir og malt hvit.	Dagens dør satt inn. Ikke undersøkt. Geriktene ukjent.	Ukjent.

⁹ Med industrialiseringen rundt 1850-tallet overtok gradvis cellulose som materiale til tapetproduksjonen i stedet for papir fremstilt av tekstiler

	<i>Forrom mot øst</i>			
Tapet; tekstilimitasjon, blomsterdekor i blått på hvit bunn brukt som makulatur på veggen. Veggene dekket med	Tapet; tekstilimitasjon, blomsterdekor i blått på hvit bunn brukt som makulatur på veggen. Himlingen dekket med	Dagens dør satt inn. Døren malt treimiterende uten ådringstruktur, med brun lasur over lys brun bunnfarge. Geriktene malt hvit.	Ukjent.	
				
5	<i>Hovedrom mot vest</i>			
Senere lys grå NCS 2502-Y.	Himlingen malt hvit.	Døren ikke undersøkt. Geriktene ukjent.	Ukjent.	
 <p data-bbox="336 1339 676 1424">Spor etter skilleveggen på sydveggen mellom forrommet og hovedrommet</p>				
<i>Forrom mot øst</i>				
Malt lys grønn NCS 1510-G60Y. Senere lys grå NCS 2502-Y.	Himlingen malt hvit.	Dør og gerikter malt hvit.	Ukjent.	

Periode 1. Original limfargedekor på veggene

Søylekapitel i rødbrun og gul oker på blå bakgrunn

Søyle med to lavere søyler bak. Rødbrun, rosa, mønjerød og hvit på blå bakgrunn

Søylens base på blå bakgrunn

Mønjerød brystning, monokromt lag

Dekoren er overmalt med et grått oljebasert lag, og dekoren er kun eksponert der strimlingene på veggen er fjernet.

En søyle med to lavere søyler bak er anslag til buer, og er en fremstilling av en arkade.

Periode 2. Bilder av papirtapetet, datert til cirka 1780-90

Nordvegg. Liggende og stående utjevningsbord på lafteveggen før tapetsering. Utjevningsbordene avsluttet med stående bord mot hjørneskapet i nordvestre hjørne

Tapet, antatt produsert i Bergen¹⁰

Detalj av tapetmotivet. Blokktrykket med fire farger på malt bunn.

¹⁰ Informasjon fra Jon Brønne, VelBevart!

3.7.3 Forslag til tiltak for rom 3.01

Strakstiltak

Restene av 1700-tallstapetet på nordveggen er i dag utildekket og er sterkt utsatt for klimatiske påkjenninger og ved den mekaniske belastningen rommet er utsatt for under arbeidet som pågår med utbedring av ytterveggene. Tapetet er svært nedbrutt, henger stedvis løst, og biter kan lett falle av. Det er derfor svært viktig at tapetet tildekkes umiddelbart. Det kan benyttes vindsperre (Tyvek) som kan festes på veggen langs himling og gulv, og på veggen der det ikke er tapet.

Videre tiltak

NIKU anbefaler å tilbakeføre rommet til periode 2, 1790-tallet. Deleveggen mellom forrom mot øst og hovedrom mot vest bør rekonstrueres.

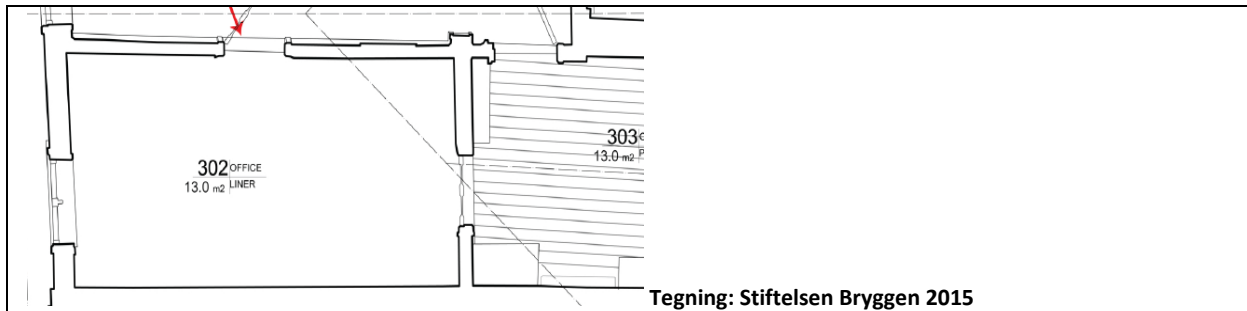
Rom	Vegg	Himling	Dør	Gulv
3.01a	Det trykkes en kopi av 1790-tallstapetet på klutepapir	Himling, stussbrett og krabbelist kles med klutepapir males lys blågrå NCS 2010-B50G/2020-B50G	Dør og dørgerikt ukjent.	Gulv ukjent. Gulvlist males lys blågrå NCS 2010-B50G/2020-B50G
3.01b	Veggene kles med klutepapir og males lys beige NCS 1010-Y20R	Himling, stussbrett og krabbelist kles med klutepapir og males hvit NCS 0300-N	Dørgeriktene kan males hvite.	Gulv og gulvlist ukjent.

Rommet deles av i 3.01a og 3.01b, og en trappeforbindelse ned til rom 2.01 bør vurderes reetablert. Rekonstruerte vinduer og vindusgerikter males hvit.

Den originale veggdekoren i limfarge, det blomstrete Bergenstapetet og sekundære papirtrekk bør dekkes til ved å montere et beskyttende lag over. bør også festes der disse henger løst. Papiret i himlingen er delvis revet av og henger i laser. Papiret bør festes der det lar seg gjøre.

Veggene dekkes med Tyvek før tildekking med plater eller annet. Tyvek festes øverst og nederst på veggen. Tildekkingsmaterialet bør i størst mulig grad festes langs gulv og fotlist. Om det må lektes ut, må det tas hensyn til dekoren når lekter festes til veggen. Tyvek festes mellom lekter og vegg. Hulrom kan være ugunstig ved et eventuelt branntillop. Dette må være en del av den samlede vurderingen.

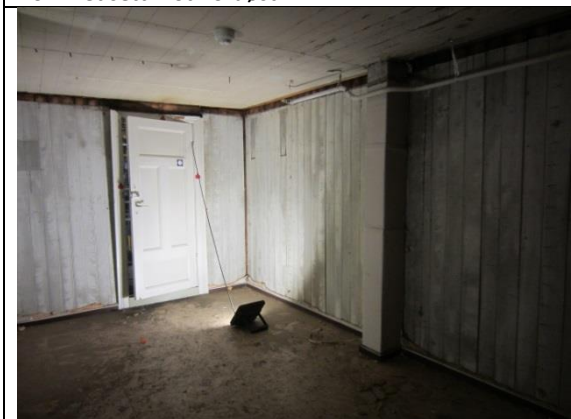
3.8 Bredsgården 1-2a. Rom 3.02

Rommet sett mot nordøst

Rommet sett mot nordvest

Rommet sett mot sydøst

Rommet sett mot sydvest

NIKU har gjort en undersøkelse av fargen på veggene i rommet.

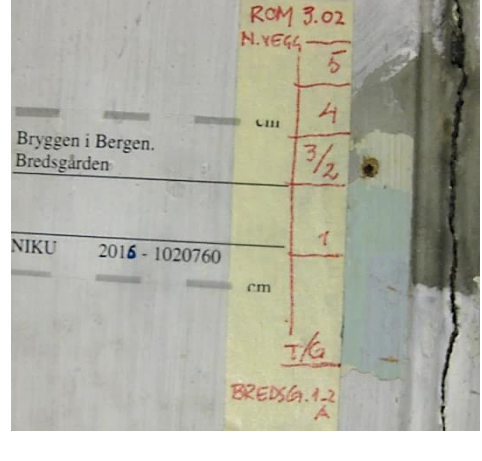
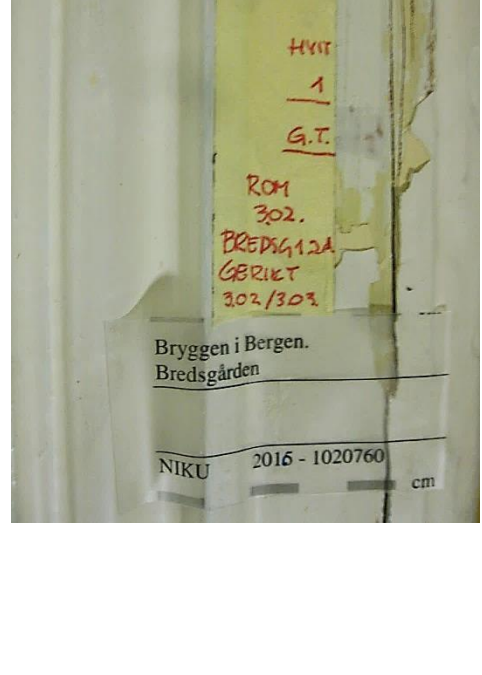
Rommet som helhet er ikke fargeundersøkt da det ble vurdert at dette var sekundære flater og at disse ville bli stående, og ikke ville representere noen spesielle problemer i forhold til istandsettingen. Rommet har vært kledd inn med sekundære plater.

3.8.1 Rom 3.02. Beskrivelse

Rommet er sannsynligvis gitt nåværende innredning tidlig på 1900-tallet da vegger og himling var kledd med perlestaffpanel.

Element	Beskrivelse
Himling	Sekundær himling. Hvitmalt glattkantpanel. Forholdsvis brede og jevnbrede bord lagt øst-vest. Hvitmalt Tilstand: Ser ut til å være bra. Men kun overfladisk vurdert.
Taklist/løpelist/ Stussbrett	Fjernet. Negative fargespor kan tyde på bred list; 8x8cm.
Vegger	Beskrivelse: Alle vegger er like. Kledd med perlestaffpanel. Jevnbrede bord. Hvitmalt. Flere lag maling. Veggen er brukt som notatblokk. Tilstand: Ser ut til å være bra.
Vinduer Vindusgerikt/ vinduskarm	Beskrivelse: Det er en vindusåpning på vestveggen. Vinduer og gerikter er tidligere fjernet. Vindusåpningen er tettet med plater.
Dører/- gerikt/ dørkarm	Fyllingsdører i nordvegg og østvegg. Samme type dør og gerikter begge steder. Gerikter av sveitsertype. Sekundære dører som sannsynligvis er satt inn da rommet fikk sin nåværende innredning. Hvitmalte. Flere lag maling. Tilstand: Ser ut til å være bra. Men kun overfladisk vurdert.
Gulv / Fotlist /terskel	Belegg på sekundært bordgulv. Ikke vurdert. Terskel ved dør mot øst er høy, sannsynligvis for å møte opprettet gulv i rom 3.03.

3.8.2 Resultat av undersøkelser i 3.02

	<p>Følgende farger er funnet på veggpanelet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. (T)Tre 6. (G) Lys grå grunning. 7. (Merket 1) Lys grønn. NCS S 2010-G20Y 8. (Merket 2) Hvit 9. (Merket 3) Hvit/Gulhvit. 10. (Merket 4) Lys grå. NCS S 3500 N 11. (Merket 5) Hvit. Nåværende farge
	<p>Gerikter Geriktene ble kun undersøkt med punktavdekking. Det ble ikke observert annet enn hvite eller nærmest hvite lag.</p> <p>Dører Dørene ble kun undersøkt med punktavdekking. På ramtrærne ble de samme «hvite» fargene som på geriktene observert. Fyllingen er – sekundært- gjentatte ganger malt med kontrastfarge.</p> <p>Fylling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (T)Tre 2. (G) Lys grå grunning. 3. Hvit 4. Hvit 5. Hvit/Gulhvit. 6. Lys gråbrun. NCS S 3500 Y20R 7. Blågrønn. NCS S 3020-B10G (cirka) 8. Hvit. Nåværende farge

3.8.3 Opprinnelige farger i rommet, basert på undersøkelser i rommet og erfaring med farger fra perioden:

- Panel: Lag 2. lys grønn.
- Himling: Hvit (Ikke undersøkt, men ingen andre farger enn hvitt ble observert i skader).
- Dørblad og gerikt: Hvit

3.8.4 Forslag til tiltak:

Rommets innredning bør beholdes. Vinduserikt, taklist og fotlist settes inn som kopier av typer fra perioden. Veggene males lys grønne, NCS S 2010-G20Y. Himling, dør med gerikt, vindu med gerikt males hvit. Bordgulv under belegget kan slipes og males, eller legges som kopi og males i en mellomker farge eller lys grå.

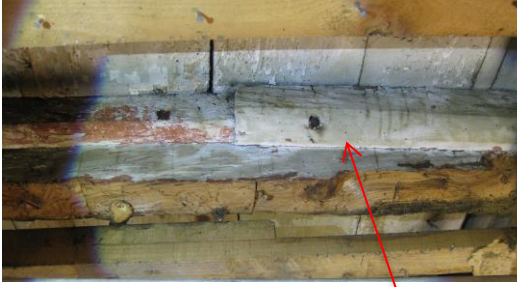

3.9 Bredsgården 1-2A. Rom 3.03

	<p>Grunnplan rom 3.03. Tegningen viser dagens situasjon. Nord er opp på tegningen</p> <p>Tegning Stiftelsen Bryggen 2015</p>	
<p>Vestre del av rommet sett mot vest, Dør inn til 3.01 i bygning 1-2A til høyre</p>	<p>Rommet sett mot sydvest og inn i rom 3.02. Dråpefall til venstre i bildet</p>	
<p>Rommet sett mot nordøst</p>	<p>Rommet sett mot øst</p>	<p>Rommet sett mot sørvest. Tømmervegg bak sekundær plankevegg mot sør. Tømmerveggen tilhører bygning 2A</p>

NIKU har i 2016 raskt vurdert, men ikke undersøkt dette rommet. Det videre er notater basert på observasjonene, men kan ikke regnes som en fullstendig dokumentasjon av rommet.

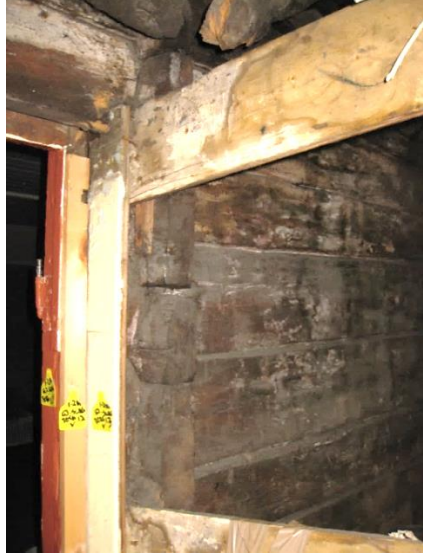

3.9.1 Rom 3.03. Beskrivelse

Element	Beskrivelse
---------	-------------

<p>Himling/Bjelker</p>	<p>Sekundær himling er tidligere fjernet. Himling med synlige bjelker liggende nord-syd. Bjelkene er av forskjellig type. Bjelke 2 og 3 fra vest har rester av underliggende rød/sinoberfarget maling. Bjelkene stort sett hvittet. Himlingsbordene er tildels gjenbruksbord. Også bord med rød eksteriørmaling. Dette kan være utvendig panel fra bygningen.</p> <p>Tilstand: Ikke undersøkt</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="855 416 1369 510"> <p>Kan det ha vært en vegg ved bjelke 3 fra vest? Her ligger det en list (se pil) som ikke er på de andre bjelkene og bjelken er teljet i underkant.</p> </div> </div>
<p>Vegger</p>	<p>Beskrivelse: <u>Østvegg:</u> Ikke veggåpning for trapp- se foto <u>Vestvegg:</u> Ikke synlig, fordi den er kledd inn av skap laget av glattkantpanel. Hvitmalt. <u>Nordvegg:</u> Åpen mot passasjen. Liggende panelbord er fjernet. <u>Sydvegg:</u> Vestre del har skap som på vestvegg. Østre del er stående, grovdimensjonerte bord. Usikkert hvorledes konstruksjonen har vært. Det er ikke tømmervegg mot syd i denne delen av trapperommet. Bak bordveggen sees tømmerveggen tilhørende bygning2A. I denne veggen er det en gjenspunset åpning med gjenbrukslistverk over skjøtene i innspunsingen. Listverket kan være fra tidlig 1700. Det er negative fargespor som viser at det har vært påsatt «forkrøppet» listverk. En mønje-sinoberrød farge sees i skader på listverket. (Se foto nedenfor).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>Tømmerveggen vest for den gjenspunsete åpningen er malt blek rød. Det er spor av blekrød maling over den gjenspunsete åpningen.</p> <p>Tilstand: Ikke vurdert.</p>
<p>Element</p>	<p>Beskrivelse</p>
<p>Dører/- gerikt/dørkarm</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dør mot rom 3.01, bygning 1-2 A i nordvegg. Sekundær, sent 1800-talls? Hvitmalt.

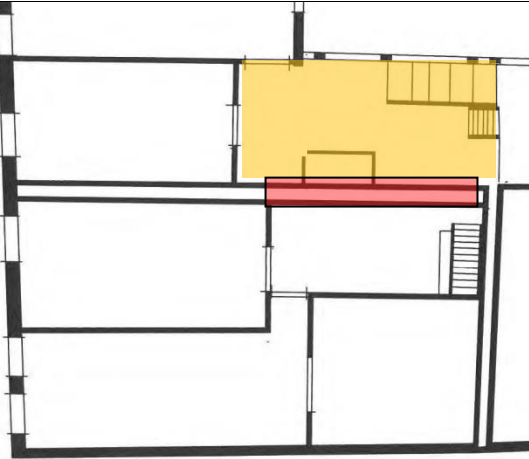

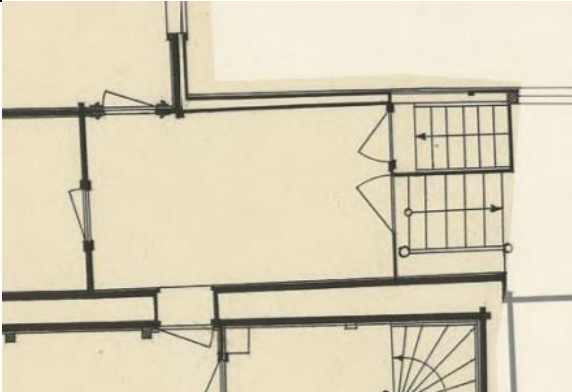

	<ul style="list-style-type: none"> • Dør mot rom 3.02, bygning 1-2 A i vestvegg. Sekundær. Tidlig 1900? Hvitmalt. • Døråpning mot rom 3.01, bygning 2 A i sydvegg. Sekundær. Etter 1900 ettersom den ikke er på Kiellands oppmåling fra 1900, og før 1945 oppmålingene hvor den er tegnet inn.
Gulv / Fotlist /terskel	Ikke vurdert

Annet

	
Dråpefall. Yttervegg bygn 2A, vest for dør til rom 3.01 i bygn.2A. Vegg er malt blek rød.	Blekrød maling på nov og vegg bak plankevegg mot syd. Baksiden av plankeveggen sees til høyre.
	
Det nordvestre hjørnet av bygning 2B. Bygning 2A sees til høyre i bildet. Forskjell i farge på nov og vegg.	Dråpefall. Tømmerveg 2A, øst for åpning til rom 3.01. Blekrød maling/limfarge

3.9.2 Informasjon om rommets utforming

Oppmålingstegninger	Datering tegning
---------------------	------------------

	<p>Oppmåling 1900. Trapperommet er farget gult. Vest er til venstre på tegningen. Ingen åpning mot dråpefall (mot nord). Legg merke til hvorledes hjørnet mot nordøst er løst på tegningen. Kan dette henge sammen med at det kun er en yttervegg i det området som er markert med rødt? Dvs kun tømmervegg på bygning 2A?</p> <table border="1" data-bbox="884 421 1206 568"> <tr> <td colspan="2">Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a</td> </tr> <tr> <td>Plantegning 3. etasje</td> <td>Mål: 1:100</td> </tr> <tr> <td>Etter oppmåling av Kielland 1900</td> <td>Hvis A4</td> </tr> <tr> <td> Stiftelsen Bryggen</td> <td>Tegnet av:</td> </tr> <tr> <td>Bredsgården, Bryggen 5032 Bryggen</td> <td>Dato: 01.07.2015</td> </tr> <tr> <td>TF 5552080 Fax 5552099</td> <td></td> </tr> </table>	Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen		Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a		Plantegning 3. etasje	Mål: 1:100	Etter oppmåling av Kielland 1900	Hvis A4	 Stiftelsen Bryggen	Tegnet av:	Bredsgården, Bryggen 5032 Bryggen	Dato: 01.07.2015	TF 5552080 Fax 5552099	
Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen															
Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a															
Plantegning 3. etasje	Mål: 1:100														
Etter oppmåling av Kielland 1900	Hvis A4														
 Stiftelsen Bryggen	Tegnet av:														
Bredsgården, Bryggen 5032 Bryggen	Dato: 01.07.2015														
TF 5552080 Fax 5552099															
	<p>Vest er mot venstre på tegningen. Oppmåling 1945.</p> <p>Rommet har utforming, trapper og dører som i dag.</p> <table border="1" data-bbox="884 792 1241 949"> <tr> <td>Bryggen Bredsgården</td> <td>Tegning nr.:</td> </tr> <tr> <td>Bygning 1-2a og 2a</td> <td>S3</td> </tr> <tr> <td>Plan 3. etasje</td> <td>1:100</td> </tr> <tr> <td>Etter oppmåling av Reidar Schei 1945</td> <td>i A4</td> </tr> <tr> <td> Stiftelsen Bryggen</td> <td>Dato: 27.05.2015</td> </tr> </table>	Bryggen Bredsgården	Tegning nr.:	Bygning 1-2a og 2a	S3	Plan 3. etasje	1:100	Etter oppmåling av Reidar Schei 1945	i A4	 Stiftelsen Bryggen	Dato: 27.05.2015				
Bryggen Bredsgården	Tegning nr.:														
Bygning 1-2a og 2a	S3														
Plan 3. etasje	1:100														
Etter oppmåling av Reidar Schei 1945	i A4														
 Stiftelsen Bryggen	Dato: 27.05.2015														

3.9.3 Oppsummering rom 3.03

Rommets utforming og observerte detaljer stiller mange spørsmål som muligens kan besvares når mere avdekkes..

Hvorfor er det kun bordvegg mot syd – og ikke tømmer? Er konstruksjonen rundt bordveggen og på tømmerveggen bak denne malt blekrød fordi dette har stått synlig i et trapperom/ sval opprinnelig?

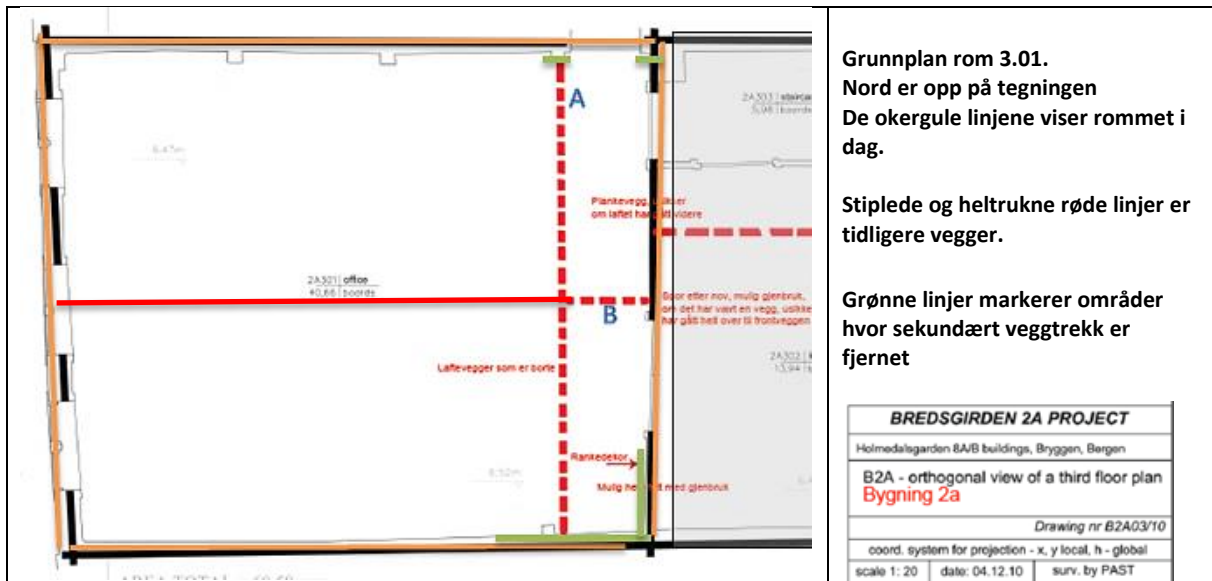
Hva er det gjenspunsede hullet i sydveggen? Er det spunset igjen tidlig ettersom det er gjenbrukt barokklistverk for å dekke skjøter? Dette er en list som er kuttet og gjenbrukt og som kan ha samme datering som gerikten rundt døråpningen 3.01-3.03 i bygning 1-2A.

Har det stått en vegg ved bjelke nummer tre fra vest i dette rommet- eller er den opprinnelige rødfargede listen på vestsiden av bjelken satt opp av andre grunner?

Det er sannsynlig at flere spor kan dukke opp i det videre arbeidet med bygningen.

4 Bredsgården 2a

4.1 Bredsgården 2a. Rom 3.01

NIKU har i 2016 undersøkt den østlige delen av rommet hvor mer opprinnelige flater står utildekket. Det er ikke gjennomført en fullstendig fargeundersøkelse i rommet: Himlingen og deler av vegger med sekundære flater bevart er ikke undersøkt, heller ikke gulv, dører og dørgerikter. NIKUs undersøkelse har ikke fullstendig kartlagt historikken i rommet..

4.1.1 Rom 3.01. Beskrivelse

Element	Beskrivelse
---------	-------------

Himling (Ikke avdekket)	Sekundær himling. Hvitmalt faspanel, jevnbrede bord lagt øst-vest. Skråflate mellom himling og vegg er trukket med plater(?) og papir. Hvitmalt. Tilstand: God stand. Noe fukt- og strekkskader i papiret.
Bjelker	Opprinnelig takbjelke som viser høyde på opprinnelig himling er synlig på østdel av sydvegg.
Taklist/løpelist/ Stussbrett	Smal sekundær taklist. Hvitmalt.
Vegger	Beskrivelse: <u>Østvegg:</u> Fra gerikt syd for dør mot nord og til sydvegg, er sekundære elementer fjernet slik at tømmerveggen står synlig. Østveggen er kledd med sekundære elementer fra og med søndre gerikt på dør mot trapperom. <u>Vestvegg:</u> Platet og/eller panelt og trukket med linstrie som er malt mellomgrønt med oljebasert maling. Dette ble gjort i 2004. ¹¹ <u>Nordvegg:</u> Øvre del av geriktene rundt døråpningen på østdel av veggen er avdekket og står synlig. Ellers som vestvegg: Platet og/eller panelt og trukket med linstrie som er malt mellomgrønn med oljebasert maling (2004). <u>Sydvegg:</u> På den østligste delen av sørveggen, var sekundære elementer fjernet slik at tømmerveggen stod synlig. Området er markert med grønn strek på tegningen over. Ellers som vestvegg: Platet og/eller panelt og trukket med linstrie som er malt mellomgrønn med oljebasert maling (2004). Ikke fargekodet. Tilstand: Noe skader i veggbelegg/-trekk på vestveggen. Sekundære overflater ellers i forholdsvis god stand. Dekorlag på avdekkede områder er meget skitne og i til dels i meget dårlig stand.
Vinduer Vinduserikt/ vinduskarm	Beskrivelse: Det er tre sekundære vindusåpninger på vestveggen. Vinduer og gerikter er fjernet. To av vindusåpningene er tettet med plater, den tredje (nordre) er utgang til stillas.
Dører/- gerikt/ dørkarm	Dør mot trapp og stor åpning i vegg mot kjøkken på østvegg. Døråpning i østdel av nordvegg. Trefyllingsdør tatt ut og lent mot nordvegg. Samme type gerikter. Dør og gerikter malt rødbrune. Ikke fargekodet. Tilstand: Ikke vurdert Tidligere åpninger i østvegg er gjenspunset. Se foto.
Gulv / Fotlist /terskel	Sekundært bordgulv. Jevnbrede bord liggende øst/vest. En forhøyet platting i det nordvestre hjørnet. Gråmalt. Ikke NCS. Sekundær, moderne «sveitserkopi «gulvlist. Gråmalt. Ikke fargekodet. Tilstand: Ikke vurdert

¹¹ Marius Røbech, Stiftelsen Bryggen: «Fant rapporten fra jobben i 3.01 i 2a, og det ble utført i 2004. Taket hadde et platelag, kanskje de samme som på veggen, og bak lå faspanelet vi ser i dag. Platelagene ble fjernet og faspanelet renoveret. På veggene trakk de veggtrekket på utenpå platene slik vi så». Informasjon i mail 15.02.16

4.1.2 Resultat av undersøkelser i 3.01

Østvegg

Vegger. Lagene på de forskjellige veggstykkene har ikke nødvendigvis samme datering¹².

Periode	Lag	Midtre del av østvegg	Søndre del av østvegg og østre del av sørvegg
Etter brannen i 1702. Trolig en kort periode. 1714 ¹³	1	Umalt tømmer eller hvit limfarge som funnet på laftenov ved sekundær døråpning i nordvegg	Umalt tømmer eller hvit limfarge som funnet på laftenov ved sekundær døråpning i nordvegg
<i>Syddel av vegg A (se tegning over) fjernes, frem til vegg B, slik at søndre del av 3.01 blir ett rom</i>			
1738 ¹⁴ Oppmalingen kan ha sammenheng med eierskifte	2	Limfarge: Hvit/lysgrå. Dekor i guloker og engelskrød. Det ble ikke avdekket nok dekor til å kunne si noe om mønsteret i dekoren. Ikke fargekodet. Malt brystning cirka 43cm opp på tømmeret. Dyp engelsk rød. Ikke fargekodet.	Lys grå limfarge. Ikke NCS. På denne lysgrå fargen er det røde fargespor etter hyller /innredning i det sør/østre hjørnet av rommet. Spor etter innredning sees også i sidelys. Lysgrå limfarge er også på novendene på sørveggen og forbi laftehodet
	3	Limfarge: Lysblå ¹⁵ NCS S 2010 B10G/2010 B50G (Renset flate)	Tykk, hvit limfarge. Negative fargespor tyder på at denne er påført mens innredningen står på plass i det sør/østre hjørnet.
Dekoren som type kan dateres cirka 1760¹⁶	4		Limfarge: lys, sandstensfarge/lys beige (NCS S 1005 Y40R/1505 Y40R/ -Renset flate. Rocailledekor oppe og nede på veggen i gul oker (NCS S 3050 Y20R) og dyp engelsk rød (NCS 7020 Y90R).
Ikke datert		<i>Resten av vegg A fjernes, og vegg B. Rommet kles, – og platekles/bordkles. Døråpninger på østvegg endres. Øst – og vestvegg heves for å kunne heve himlingen. Øvre en og en halv synlig stukk østvegg er uten maling.</i>	
	↓	Videre perioder er ikke undersøkt. Om dette materialet fjernes må sammenhenger kartlegges og materialtyper/overflater dokumenteres.	

¹² Det er ikke gitt at oppmalingene på de forskjellige områdene på østveggen er gjort samtidig.

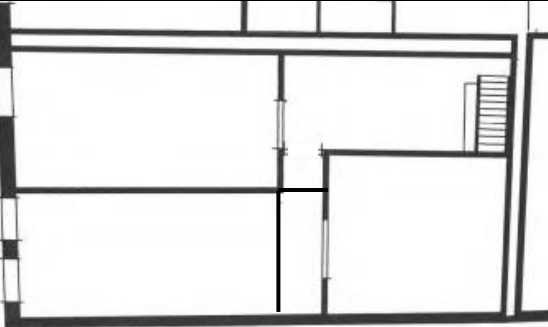
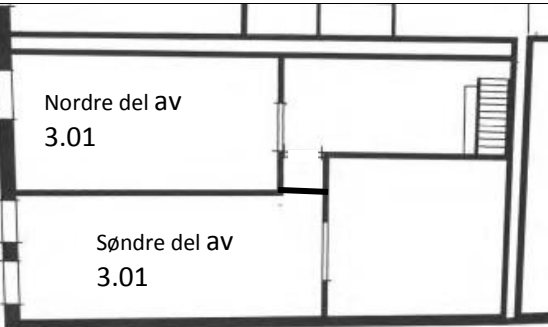
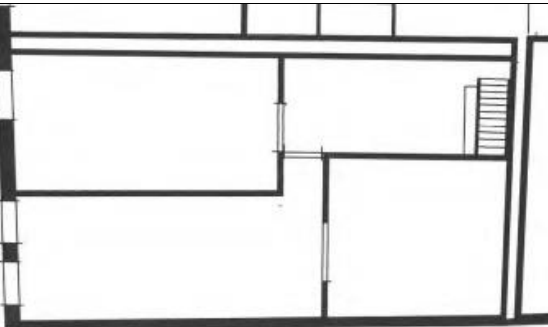

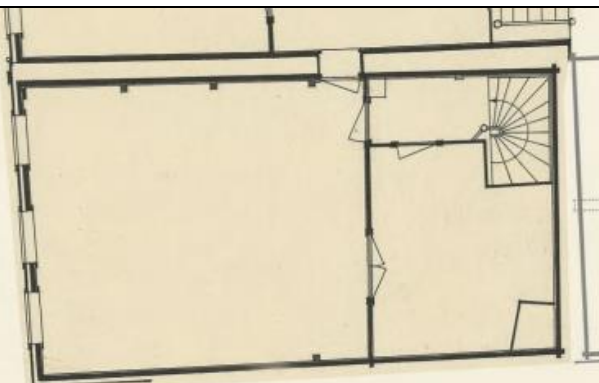

¹³ I 1714 står gården oppført med annen eier enn i brannåret (1702). Hinrich Schrøder. Informasjon fra Arkitekt Elin Thorsnes.

¹⁴ I 1738 har Johan C. Schrøder overtatt etter enken etter Hinrich Schrøder.

¹⁵ Dersom denne fargen gjenfinnes på vest- eller nordvegg er norddel av vegg A revet før oppmaling med lys blå.

¹⁶ Dateringen er diskutert med Lars Jacob Hvinden-Haug, NIKU. I 1755 står Mathias Schrøder oppført som eier.

4.1.3 Informasjon om rommets utforming og fargeperioder

Oppmålingstegninger	Datering tegning														
	<p>Tegningen viser opprinnelig situasjon, (basert på 1900-oppmålingen, slik NIKU og Stiftelsen Bryggen¹⁷ mener den må ha vært. Vest er til venstre på tegningen.</p> <p>Det er usikkert hvorledes døråpninger var.</p> <p>Med denne utformingen har rommet sannsynligvis stått umalt eller med en tynn, hvit limfargevask.</p>														
	<p>Tegningen viser utforming av rommet i dekorperiode 2, 3 og 4.</p> <p>Rankedekoren funnet på midtre del av østvegg kan ha vært i trapperommet. Dekoren ble ikke funnet på de avdekkede punktene på nordveggen. (Markert med grønt på grunnplan på tegning s 44).</p>														
	<p>Vest er til venstre på tegningen</p> <p>Oppmåling 1900 Ingen åpning mot dråpefall (mot nord). Trapperom nordøst for rom 3.01 strekker seg lengre mot vest. Allerede på dette stadiet har sannsynligvis tømmerveggene vært dekket til.</p> <table border="1" data-bbox="893 1276 1204 1422"> <tr> <td colspan="2">Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a</td> </tr> <tr> <td>Plantegning 3.etasje</td> <td>MÅL: 1:100</td> </tr> <tr> <td>Etter oppmåling av Kjeland 1900</td> <td>hvis A4</td> </tr> <tr> <td> Stiftelsen Bryggen</td> <td>Tegnet av:</td> </tr> <tr> <td>Bredsgården, Bryggen 5003 Bryggen</td> <td>Dato: 01.07.2015</td> </tr> <tr> <td>TEF 05652080 Fax: 05652209</td> <td></td> </tr> </table>	Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen		Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a		Plantegning 3.etasje	MÅL: 1:100	Etter oppmåling av Kjeland 1900	hvis A4	 Stiftelsen Bryggen	Tegnet av:	Bredsgården, Bryggen 5003 Bryggen	Dato: 01.07.2015	TEF 05652080 Fax: 05652209	
Bryggen i Bergen. Prosjekt Bryggen															
Forprosjekt Bredsgården 1-2a, 2a															
Plantegning 3.etasje	MÅL: 1:100														
Etter oppmåling av Kjeland 1900	hvis A4														
 Stiftelsen Bryggen	Tegnet av:														
Bredsgården, Bryggen 5003 Bryggen	Dato: 01.07.2015														
TEF 05652080 Fax: 05652209															
	<p>Vest er til venstre på tegningen</p> <p>Oppmåling 1945</p> <p>Rommet har utforming, vindusplassering og dører som i dag.</p> <table border="1" data-bbox="893 1635 1236 1803"> <tr> <td>Bryggen Bredsgården</td> <td>Tegning nr.:</td> </tr> <tr> <td>Bygning 1-2a og 2a</td> <td>S3</td> </tr> <tr> <td>Plan 3. etasje</td> <td>1:100</td> </tr> <tr> <td>Etter oppmåling av Reidar Schei 1945</td> <td>i A4</td> </tr> <tr> <td>Stiftelsen Bryggen </td> <td>Dato: 27.05.2015</td> </tr> </table>	Bryggen Bredsgården	Tegning nr.:	Bygning 1-2a og 2a	S3	Plan 3. etasje	1:100	Etter oppmåling av Reidar Schei 1945	i A4	Stiftelsen Bryggen 	Dato: 27.05.2015				
Bryggen Bredsgården	Tegning nr.:														
Bygning 1-2a og 2a	S3														
Plan 3. etasje	1:100														
Etter oppmåling av Reidar Schei 1945	i A4														
Stiftelsen Bryggen 	Dato: 27.05.2015														

¹⁷ Marius Røbech, Stiftelsen Bryggen

4.1.4 Oppsummering rom 3.01

Vi vet for lite om rommet til å kunne sette de forskjellige farge- og dekorlagene i rommet inn i et periodeskjema. Videre bygningsarbeid i rommet som vil kreve inngrep i overflatene vil kunne bidra til å kunne forstå mer av historikken i rommet. Det er sannsynlig at elementer som har dekket limfargedekoren på veggene er fjernet før de nåværende papir/papp og panellag er påført, ettersom det er lite trolig at dekoren ville stått uovermalt frem til tildekking med de forholdsvis moderne materialene som ligger på dekoren.

Rokokkodekoren, lag 3 i det sørøstre hjørnet er enkel, men av høy kvalitet. Den er utført av en dyktig maler. Det er sannsynlig at hele den søndre delen av rommet har hatt denne dekoren. Dekoren er meget skitten og i dårlig konserveringstilstand. Bunnfargen for dekoren tåler forsiktig rens med saliva. Det ble ikke gjort konsolideringsprøver.

Rommets sørøstre hjørne med avdekket dekor

Detalj fra samme område. Foto: Stiftelsen Bryggen

4.1.5 Forslag til tiltak

NIKU anbefaler at rommets sekundære overflate beholdes og suppleres.

Ideelt sett burde rokokko-dekoren i det sørvestre hjørnet renses og konsolideres før tildekking. Om dette ikke er mulig, bør dekoren dekkes med Tyvek før tildekking med plater eller annet. Tyvek festes øverst og nederst på vegg. Tildekkingsmaterialet bør i størst mulig grad festes langs gulv og fotlist. Om det må lektes ut, må det tas hensyn til dekoren når lekter festes til vegg. Tyvek festes mellom lekter og dekorert vegg.

Dekoren i rommet kan dokumenteres med foto i naturlig størrelse på den sekundære veggkledningen. Eventuelt kan det lages titteluke inn til dekoren. Dersom det lages titteluke må dekoren konsolideres og renses. Titteluken må lages slik at den ikke krever inngrep/feste i den opprinnelige vegg. Eventuelt glass i titteluken må kunne tas ut og vaskes.

5 Merknad

Det er funnet dekor i flere av de undersøkte rommene og en tapet fra slutten av 1700-tallet som minner meget om tapetet som ble funnet ved undersøkelsene av Svensgården.¹⁸ Bildene nedenfor er av tapeter fra Bredsgården og Svensgården, datert til omtrent samme tid. Tapetene har mange fellestrekk motivmessig, småmønstret motiv spredt over hele flaten på en blå bunn. Disse antas å være produsert i Bergen. Det er viktig at denne informasjonen tas vare på in situ.

			
<p>Bredsgården 1-2A.rom 3.01.</p>	<p>Detalj av tapetet.</p>	<p>Svensgården, 4A. Rom 4A 301. Tapetet er datert til 1780-90årene.</p>	<p>Detalj av tapetet.</p>

Ideelt sett burde oppfølgende undersøkelser gjøres etterhvert som flere sekundærlag avdekkes i forbindelse med istandsettelsen av bygningen.

¹⁸ Olstad, T.M. 2009. Bryggen i Bergen. Svensgården, fargeundersøkelser i utvalgte rom i 2. Og 3.etasje. NIKU oppdragsrapport nr.87/2009

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 24/2016

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00